

RUDAR

GLASILO KOLEKTIVA
RUDARSKO-ELEKTROENERGETSKEGA KOMBINATA VELENJE

LETO IX

PETEK, 13. JUNIJA 1975

ŠTEVILKA 6

Celje - skladišče

D-Per
65/1975

5000013529,6

COBISS

OSREDNJA KNJ. CELJE

Pismo in čestitka našega rudarja iz bolnice Valdoltra — sodelavcem

V maju smo prejeli iz bolnice za kostno tuberkulozo v Valdoltri ganljivo pismo našega rudarja Alojza Štiha, ki je že od leta 1952 zaposlen na rudniku. Od 1960. leta dela v klasirnici in medtem je opravil več izpitov: leta 1964 za polkvalificiranega in naslednje leto za kvalificiranega kopača premoga, leta 1968 pa še za strojnika izvažalnega stroja. Vsa leta je tudi aktiven družbenopolitični delavec: bil je aktiven član odbora mladinske organizacije RLV, predsednik aktiva ZMS klasirnice in sekretar osnovne organizacije ZK; sedaj je delegat delegacije REK Velenje — TOZD RLV v organih samoupravnih interesnih skupnosti občine Velenje, poleg tega pa je bil aktiven družbeni delavec tudi v krajevni skupnosti. Za svoje zaslužno delo je bil leta 1970 odlikovan z medaljo dela.

Na začetku letošnjega leta, nam piše, pa je zbolel za hudo boleznijo in že dalj časa je na zdravljenju, kjer pogreša svoje sodelavce, delo in obveznosti, ki jih je bil vajen opravljati vsak dan. Zato mu misli večkrat pohite v preteklost, in del tega je hotel povedati nam vsem. Pa preberimo kaj piše!

Iz povorke z baklado na predvečer letošnjega 1. maja

"Letos praznujemo šaleški rudarji pomemben jubilej častnega in fizično napornega dela — stoletnico rudarjenja. Od časa, ko so se naši rudarji s krampi in lopatami podali v boj za pridobivanje črnega zlata, pa do danes se je sicer zelo mnogo spremenilo v prid rudarja. Zlasti v zadnjih 30 letih so po zaslugi pridobitve NOV, naglega družbenega razvoja in razvoja znanosti in tehnologije ter dosežkov naših in tujih strokovnjakov uvedli raznovrstne jamske stroje. Ti so spremenili način dela in pripomogli k dvigu storilnosti. Toda brez zasekačev, lopat in motik še vedno ne gre.

Kolikor mi je znano, je naš rudnik lignita eden najmoderneje mehaniziranih rudnikov v jugoslovanskem premogovništvu. Vendar, naš vrli velenjski rudar je pri delu še vedno izpostavljen zelo težkim fizičnim naporom. Tudi razne nevarnosti prežijo nanj, še posebno na delovnih mestih v neposredni proizvodnji. Seveda so bile včasih težje nezgode bolj pogoste; odkar pa imamo čedalje bolj izpopolnjeno lastno in republiško službo za varstvo pri delu, se je tudi v tem pogledu stanje izboljšalo. Prepričan pa sem, da bi se število delovnih nezgod zmanjšalo na minimum, če bi sleherni jamski delavec dosledno upošteval varnostne predpise. To sem tudi sam spoznal v svojem 23-letnem delovnem stažu.

Rudarji, kameradi, ki delate na rudniku neprekinjeno že toliko ali pa še več let, me dobro poznate. Zaradi invalidnosti sicer nisem opravljal dela pri neposredni proizvodnji, poznate pa me kot signalista in še z nekaterih delovnih mest pod jaškom Preloge in drugod.

Ko sem bil signalist, zlasti pod jaškom Preloge, sem marsikaj doživel. Preslišati sem moral mnogo raznih očitkov — in to z obeh strani; na eni strani od vodstvenih delavcev, ker nisem prav vedno upošteval vsa njihova navodila, po drugi strani pa sem jih poslušal od rudarjev, ki so smatrali, da preveč strogo izpolnjujem svoje delovne dolžnosti. Kadar so hoteli predčasno iz jame, jim tega brez dovoljenja seveda nisem smel omogočiti. Ob takih in podobnih trenutkih sem moral mirno prenašati vse žalitve pa tudi fizične grožnje. A vse to je spadalo nekako k delu, in na slabe stvari sem raje pozabljal.

Od leta 1968 dalje sem opravljal precej odgovorno delo strojnika izvažalnega stroja za kletke. To sem delal vse do letošnjega leta, ko me je zadela zahrbtna bolezen. In sedaj se zdravim v Valdoltri pri Ankaranu, kjer je edina bolnica v Sloveniji za takšne bolezni.

Pišem vam le nekaj o svojih vtisih in doživljajih iz mojega dolgoletnega življenja med vami. To ni vse kar bi imel povedati. Če bi to hotel, bi moral popisati mnogo več papirja. Pišem vam le toliko, da bi povedal, da spadam k vam, čeprav me ni med vami.

Žal mi je, da moram biti odsoten letos, ko se bodo v Velenju vrstile posebno svečane proslave ob 3. juliju, dnevu vseh slovenskih rudarjev. Za naše kraje pa bo letošnje praznovanje še posebnega pomena, saj stoletnica česar koli ljudem potrebnega ni mali jubilej. Jaz se tega praznovanja ne bom mogel udeležiti, a vseeno bom čutil praznik z vami. Zato vam že sedaj iskreno čestitam in želim vsem čim boljše praznične dni!

Ob tej priložnosti bi se želel zahvaliti obratovodji Antonu Romihu, predsedniku sindikalnega pododbora Baltazarju Mevcu in njunima ženama za njihov nepričakovan obisk ob prvomajskih praznikih.

SREČNO!

SEHER ANTON, dipl. ing. rudarstva

Sto let dela našega rudnika

Več generacij rudarjev se je že izmenjalo od tistega časa, odkar so v Šaleški dolini odprli rudnik lignita. Ne samo rudarski stan, tudi izročilo o delovanju in življenju rudnika se je prenašalo iz roda v rod. Prav tako se bo prenašalo v bodoče. Vendar, v ustnem izročilu se ohrani le del podatkov iz zgodovine; in še ti so nepopolni.

Zato morda ne bo odveč, če v letošnjem letu, ko slavimo stoletnico dela našega rudnika, posvetimo tudi v našem glasilu nekaj več prostora zapisu razvoja rudnika. Tako v današnji številki objavljamo prvi del članka Antona Seherja, dipl. inženirja rudarstva, o zgodovini rudarjenja v Šaleški dolini, ki se začne v drugi polovici 18. stoletja. Ta del opisuje dogodke ter razvoj rudnika do prve svetovne vojne. V naslednjih nadaljevanjih pa bo tekla beseda o razvojnem obdobju med obema vojnoma in do današnjih dni. (Uredništvo).

(Nadaljevanje na 2. strani)

Letos slavimo stoletnico dela našega rudnika, vendar pri tem ne smemo prezreti dejstva, da so se z raziskovanjem in pridobivanjem premoga v Šaleški dolini ukvarjali že tudi prej. Dela, ki so jih opravili pred več kot sto leti, pa so bila zastavljena na nesrečno izbranih mestih in so zaradi neprimernosti izdanih lokacij sama od sebe zamrla. Naš rudnik na starih jamskih delih ni odpiral svojih jam.

Ker je pa le prav, da se seznanimo tudi s prvimi začetki raziskovanj in pridobivanja premoga v naši dolini, bomo na kratko navedli najznačilnejše znane podatke o rudarski dejavnosti na premogu v Šaleški dolini od vsega začetka.

Prva dela na premogu

Prvi raziskovalci, kopači in uporabniki premoga so bili tudi v Šaleški dolini najbolj gotovo lastniki zemljišč, na katerih so ugotovili izdatke premogovega sloja. Kateri so ti bili, ne vemo. Rudarska dejavnost posameznikov seveda ni mogla privedi do odpiranja premogovnika; in tudi proizvodnja je bila neznatna.

Pred več kot dvesto leti pa se je tudi takratno državno vodstvo začelo zavedati, da je za uspešen napredek pri gospodarskem razvoju države nujno potrebna proizvodnja in poraba premoga. Sama država je začela na razne načine spodbujati iskanje nahajališč premoga, odpiranje premogovnikov ter proizvodnjo in porabo premoga.

Prvi poznani iskalec premoga v Šaleški dolini, ki je o tem tudi napisal poročilo, je bil pater Steiz, ki je prišel v naše kraje že leta 1766. Videl in opisal je izdatke in kop premoga v Pesju. Nekaj mesecev za njim je prišel še sam predstojnik rudarskega sodniškega urada iz Gradca Ivan Fuchs, preveril navedbe patra Steiza in o tem poročal deželni vladi v Gradec. Deželna vlada je smatrala poročilo o najdbi premoga v Šaleški dolini za toliko važno, da je o najdbi obvestila dvor na Dunaju.

Kakšni so bili izdatki premoga v Pesju in tudi v Hrastovcu, je opisal dunajski geolog Rolle, ki se je mudil v Šaleški dolini v letih 1855 do 1859 in izdal nato prvi pregledni geološki opis doline. Iz tega opisa je razvidno, da so izdatki premoga v Pesju pripadali približno 2 metra debelemu krovinskemu sloju lignita, ki pa ni bil dobre kvalitete, poleg tega pa tudi njegove rezerve niso bile velike.

V Hrastovcu, kjer je sicer nahajališče rjavega premoga, pa sloj tudi ne presega debeline 2 metrov, hkrati pa je premog slabše kvalitete, malo ga je in ležišče je tektonsko porušeno.

Z raziskavami in pridobivanjem premoga na zgornjih lokacijah se je v začetku 19. stoletja ukvarjalo več podjetnikov, vendar so se kar hitro menjavali. Razen tega pa njihova rudarska dejavnost sploh ni bila pravno urejena. Šele potem, ko je rudarska dela v Šaleški dolini prevzela Zagorska premogokopna družba, je le-ta zaprosila za podelitev pridobivalnih pravic. Rudarsko glavarstvo v Leobnu je prošnji ugodilo in

18. oktobra 1844. leta

Zagorski premogokopni družbi podelilo v Pesju dve dvojni jamski meri. To so bile prve jamske mere, podeljene na premogu v Šaleški dolini. S tem aktom o podelitvi jamskih mer so bila legalizirana raziskovalna in eksploatacijska dela v krovinskem sloju lignita.

Enake pravice je Zagorska premogokopna družba dobila za področje Hrastovca

30. junija 1852. leta,

ko ji je rudarsko glavarstvo iz Leobna prav tako podelilo dve enojni jamski meri.

Za to prvo obdobje raziskovalno-pridobivalnih del, ki je trajalo vse do leta 1875, imamo zelo skromne podatke o obsegu raziskav in o doseženi proizvodnji. Za leto 1846 je na primer znan podatek za Pesje, kjer sta v "premogovniku" delala samo dva delavca. Njuna skupna letna "proizvodnja" je znašala 338 centov ali okoli 19 ton lignita!

Zaradi neprikladnih razmer v ležiščih se rudarska dela v njih niso mogla razmahniti in zato so lastniki rudarske posesti v Šaleški dolini kaj kmalu obupali in posest prodali. Položaj se je spremenil šele po letu 1870, ko je rudarsko posest v Šaleški dolini kupil Franc Mages iz Eisenerza na Štajerskem.

Franc Mages je verjetno spoznal brezupnost raziskovalnih in pridobivalnih del v krovinskem lignitnem sloju v Pesju in v sloju rjavega premoga v Hrastovcu. Ker je na drugi strani poznal geološko poročilo Rolleja, ki je predvidevalo v večjih globinah šaleške kadunje možnost obstajanja dodatnih slojev premoga, se je odločil, da z vrtnjem preveri možnost obstajanja drugega sloja.

Na pomlad 1875. leta so na mestu sedanjega turističnega jezera zastavili vrtino in začeli vrtati. Krovinskega sloja lignita na tem mestu niso ugotovili. Enajstega aprila pa so v globini 101,60 metra našli na sloj lignita, ki so ga dokončno preverili in identificirali šele 9. maja.

Komisijsko ugotovljena debelina tega sloja lignita je znašala **37,60 metra, in to čistega lignita.**

Že takoj, po začetnih vzorcih iz jedra tega sloja, so ugotovili, da navrtani sloj lignita ni identičen s slojem, ki so ga poznali s področja Pesja, Prelog in tudi s področja Hrastovca. Zaradi razlikovanja so mu dali naziv "glavni sloj".

Najdbo glavnega sloja lignita, pri katerem so najprej ugotovili solidno debelino in kvaliteto, kasneje pa še veliko razprostranjenost, smemo smatrati za temeljni kamen v zgradbi našega sedanjega rudnika in zato

štejemo leto 1875 za začetno leto RUDNIKA LIGNITA VELENJE!

S tem, ko so ugotovili sloj lignita velike debeline, so se za šaleško premogovno nahajališče odprle čisto nove perspektive. Ugotoviti je bilo treba le še to, da podatek vrtine iz maja 1875 predstavlja pravo debelino sloja, ki je razvit na večjem prostoru, in podani bi bili predpogoji za odpiranje premogovnika.

Na pragu uspeha, ki naj bi predstavljal uspešen sklep dolgoletnega raziskovalnega dela, je Magesu zmanjkalo sredstev, zdravja in volje. Nekaj časa je še omahoval, nato pa je v aprilu 1885. leta vso svojo rudarsko posest v Šaleški dolini, prodal Danielu, pl. Lappu.

Izvažalni stolp današnjega rudnika lignita Velenje v Prelogah

Odpiranje premogovnika

Daniel, pl. Lapp, ki je prišel v naše kraje iz daljnega Porenja in je bil gradbeni podjetnik, je imel vse to, kar je Magesu ob koncu njegovega delovanja v Šaleški dolini manjkalo: sredstva, zdravje in mnogo volje do dela.

Že na osnovi razpoložljivih raziskovalnih podatkov je Lapp ocenil, da bi šaleško nahajališče premoga moglo predstavljati solidno osnovo za odpiranje premogovnika. Vendar, pred začetkom večjih vlaganj v nov premogovnik je hotel dopolniti podatke o premogovem sloju in o skupnih rezervah lignita.

Že julija 1885. leta je začel z vrtnjem in do konca 1886. leta, ko je imel na razpolago rezultate dvanajstih vrtin, je ocenil, da pozna zadostne rezerve lignita in da se na osnovi tega sme spustiti v jamsko odpiranje nahajališča.

V prvem polletju 1887. leta so zgradili najprej jašek vzhodno od današnjega turističnega jezera in mu dali ime **Kronprinz Rudolf**. S tem jaškom, globine 118 metrov, se je prvič odprl glavni sloj lignita, in na "dokaznico" o tem so jeseni istega leta navezali prve štiri enojne jamske mere. Ta jašek je vse do nedavnega služil kot zračilni jašek jame, ki je kasneje dobila naziv jama Škale.

Okoli 850 metrov zahodno od prvega jaška so v letih 1888 in 1889 zgradili še 168 metrov globok izvazalni jašek, ki se uporablja še danes pod imenom **jašek Škale**.

Ko se je jama razvila tudi v zahodno smer, so leta 1904 zgradili še **zahodni zračilni jašek**, ki je dobil ime **jašek Glinšek**. Ta jašek je kot zračilni jašek služil vse do konca 1973. leta.

Začetno rudarsko posest iz 1887. leta je Lapp postopoma širil proti zahodu in do leta 1889 z jamskimi merami v glavnem pokrival celotno vzhodno polovico kadunje.

Ko so po Lappovi smrti leta 1913 njegovi dediči pokrili z dodatnimi jamskimi merami še skrajno vzhodno obrobno področje; pri Drucovi in pri Št. Bricu, je celotna rudarska posest znašala

59 dvojnih in
11 enojnih jamskih mer ter
1 osredek.

Celotna rudarska posest je imela uradni naziv

"Šaleški premogovnik".

Za proizvodnjo premoga pa ni dovolj le odprta jama; količine pridobljenega premoga je treba na čimbolj enostaven in cenen način spraviti tudi do uporabnika. Tega načela se je Lapp zavedal že pred izgradnjo premogovnika. Zato se je spustil v odpiranje premogovnika šele potem, ko je vedel, da bo do časa, ko bo pripravil premogovnik za redno proizvodnjo, Šaleška dolina že imela **železniško zvezo s svetom**.

Železniška proga Celje - Velenje je sicer bila zgrajena že leta 1891 in je 28. decembra tega leta začela redno obratovati - podaljšek te proge do Dravograda pa je bil končan šele ob koncu leta 1899, oziroma 20. decembra tega leta, ko je bil odprt.

Proizvodnja lignita in težave ob njej do leta 1914

Prve tone lignita iz na novo odprtega premogovnika so dobili pri izgradnji zračilnega jaška v letu 1887. V naslednjih letih je proizvodnja iz raziskovalno-odpiralnih del le počasi rastla. Šele leta 1892, ko je bila na razpolago železnica za odvoz večjih količin, je tudi proizvodnja porastla in rastla vse do leta 1896, ko je dosegla prvi višek. Po tem letu pride do krize v prodaji lignita in zato proizvodnja močno upada. Opomore si šele neposredno pred začetkom prve svetovne vojne.

Konkretni podatki o proizvodnji lignita za značilna leta v tem prvem obdobju so takile!

leto	ton	leto	ton
1887	3500	1896	124473
1888	12059	1898	45620
1889	19033	1900	68949
1890	15763	1910	81069
1892	94768	1913	138333

Lapp se je že pred začetkom odpiranja premogovnika zavedal, da z lignitom, ki ima v sebi 50 odstotkov negorljivih snovi, na trgu ne bo prišel daleč. V svojem programu je imel že takoj v začetku predvideno, da bo večino lignita predelal ali v brikete ali v koks.

Briketarna, ki so jo zgradili leta 1900, je začela obratovati marca 1901. Stiskalnice v briketarni so delale s pritiskom 1200 at in pri temperaturi 60°C, vendar brez uporabe vezi-va. Briketi so dosegli toplotno vrednost okoli 4200 kcal/kg.

V vsem času obratovanja - od leta 1901 do leta 1914 - so izdelali skupno

85182 ton briketov.

Največjo letno proizvodnjo so dosegli v letu 1905, in sicer 8814 ton.

Med vojno, ko se je tudi slab lignit dobro prodajal, so prenehali z izdelavo briketov in kasneje briketarno odstranili.

Iz lesnega dela lignita - iz ksilita - so v tako imenovanih **koksnih pečeh** začeli že leta 1892 predelovati ksilit, proizvod pa so imenovali koks. Konkretni podatke o količinah proizvedenega koka imamo šele od leta 1907 naprej.

V vsem obdobju od leta 1907 do leta 1914, ko so tudi koks prenehali izdelovati, je znašala registrirana proizvodnja koka

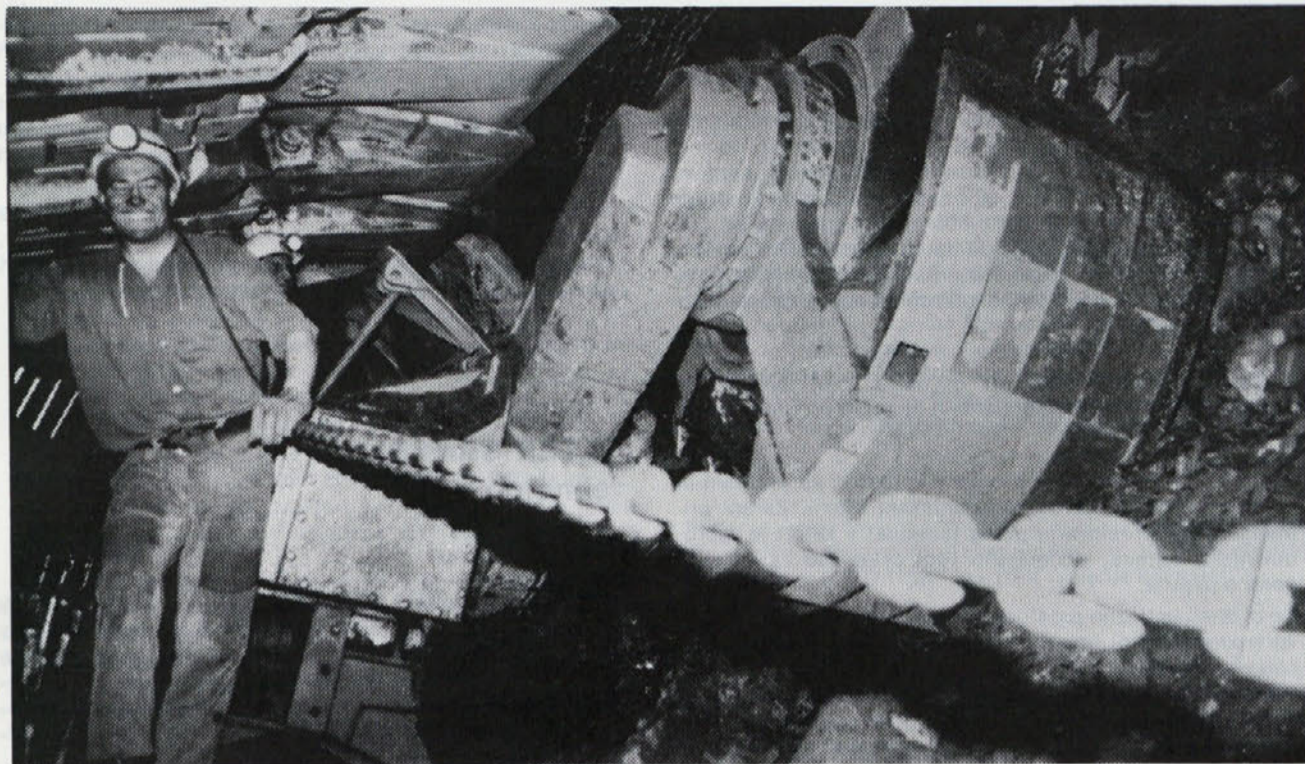
926 ton.

To gorivo, ki je bilo neke vrste boljše lesno oglje, je po suhi destilaciji ksilita v kopah doseglo toplotno vrednost okoli 7300 kcal/kg.

Še za en proizvod so začeli uporabljati lignit: za **proizvodnjo električne energije**.

Da bi ventilatorju na novem zračilnem jašku Glinšek zagotovili enakomerno in zanesljivo obratovanje, se je 1905. leta Lapp odločil, da zgradi na rudniku manjšo električno parni pogonom. Prvi generator je imel moč 150 KM (konjskih moči), in je v začetku delal le za pogon ventilatorja in za razsvetlavo na rudniku.

Glede na ta datum letos poteka tudi 70 let od začetka proizvodnje električne energije v Šaleški dolini, in sicer na osnovi lignita.

Iz severnega krila zahodnega polja jame Preloge — O takšnem pridobivanju najbrž še sanjali niso nekdanji šaleški rudarji

Razen velikih težav s prodajo lignita, ki so imele raznovrstne negativne posledice za razvoj rudnika, sta rudnik v tem obdobju prizadeli tudi **dve težki nesreči**.

Da je v na novo odprtem nahajališču premoga metan, je pokazal vžig metana v zračilnem jašku Rudolf že v juniju 1887. leta. Ta, prvi vžig metana, še ni zahteval žrtev, vendar so njegovo opozorilo preslišali.

Pri vžigu metana 30. januarja 1893, ki ga je verjetno povzročila odprta svetilka, je izgubilo življenje 11 delavcev.

In komaj so pretekli trije tedni od prve eksplozije, se je 20. februarja 1893. leta zgodila že druga eksplozija, ki je zahtevala 21 življenj. Tudi v tem primeru je vžig metana najverjetneje povzročila odprta jamska svetilka.

Iz prvega obdobja obstajanja premogovnika poznamo za šest let **podatke o številu zaposlenih**, in sicer za naslednja leta!

leto	zaposlenih	leto	zaposlenih
1890	153	1905	299
1895	482	1910	404
1900	125	1913	354

Za doseljene delavce in postopoma tudi za domače je bilo treba zgraditi **stanovanja** in še kaj. Že za leto 1892 imamo podatek, da je lastnik premogovnika dal zgraditi več stanovanjskih objektov in manjšo bolnišnico. Za leto 1903 imamo podatek, da je imel premogovnik 12 stanovanjskih zgradb, kjer je bilo prostora za 80 samcev in 80 družin. V bolnišnici pa je bilo prostora za 30 postelj. Imeli so tudi svojega zdravnika.

Razen stanovanjskih objektov je lastnik premogovnika v bližini jaška Glinšek zgradil še manjši konzum in gostilno. Naknadno je dokupil takrat še pritlično Apatovo gostilno, ki je sedanjim generacijam znana kot "Rudarski dom".

Za konec prvega obdobja "Šaleškega premogovnika" moremo ugotoviti, da se načrti, kakršne je imel z njim Lapp, niso izpolnili, in to predvsem zaradi tega, ker trg še ni potreboval večjih količin lignita. Čas šaleškega lignita še ni napočil! Oktobra 1910. leta je lastnik premogovnika Lapp umrl. Njegovi dediči - žena in šest otrok - niso zmogli bremena, da bi vodili zapletene rudarske dejavnosti, in so premogovnik v sredini 1914. leta prodali avstrijski državi.

(se nadaljuje)

Temeljna organizacija REK Velenje — Tisk

Začeli so s tiskalno opremo partizanske tehnike Kajuh iz Vodriša v Podgorju

Zdaj, ob 30-letnici osvoboditve, se je ta njihova dediščina podeseterila. En sam tiskar se je razrasel v tehnologa, stavce, montažerje, strojnike in knjigoveze. Ročno delo se umika. Delavec v naši tiskarni vse bolj postaja tehnik. Tu je elektronski stavni stroj in eleganten ofsetni tisk. Stavki v kamnu in klasični kovinski stavki so tudi zanje klasika kot dobri stari Gutenberg.

Koliko natisnejo na leto?

Koliko? Še pred tremi, štirimi leti bi to zlahka prešteli. Danes je njihova letna bera tiskovin že krepko v milijonih. Število tiskovin čez leto, dve bodo pa sploh šteli le v milijonih, nam je povedal direktor TOZD TISK Silvo Pešak. Kaj je osnova tega njihovega obeta, pa boste razbrali iz nadaljevanja, iz pogovorov, ki smo jih imeli z nekaj delavci TOZD TISK in jih objavljamo.

Skratka, dediščina iz NOV in pionirji našega tiskarstva so ob pomoči celotne delovne organizacije opravili svoje: tiskarstvo v naši temeljni organizaciji TISK in z njo tiskarstvo v vsej Šaleški dolini prehaja v pravo industrijsko dejavnost!

In kdo so ti pionirji? Dejali bi, da ravno dandanašnji kolektiv v tiskarni na Foitovi 10. Vinko Pukšič, denimo, prav gotovo! V našo TOZD TISK je prišel pred poldrugim letom; od Mariborskega tiska Maribor. Tam je delal kot montažer. Pri nas je prav tako montažer. Prišel je in dela na svojem delovnem mestu dobesedno od zore do mraka — in še čez, ker so pač potrebe take! Na primer zadnji teden v maju: od nedelje do četrtega je spal vsega skupaj le dobre štiri ure ...

Pa ne samo Vinko!

Od Silva, direktorja, do delavk v tiskarniški knjigovoznici — vsi zgrabijo za delo tudi pozno v noč, kadar je treba. "Komu na zdravje?" se bo kdo posmejal. Komu na zdravje? Komu na zdravje pa delajo, recimo pri remontih, delavci tozdov RLV, TEŠ, ESO in še kateri?! Ne na zdravje — kjer so roki, stroji in ljudje odvisni od teka strojev in zavest, da iz nič ni nič, tam je še vedno potrebno osebno žrtvovanje; tam ni "lepega delovnega tedna v okviru 42-ur"! Res je sicer, zgodi se, da si po "horukih" včasih vzamejo predah; da katero rečejo, se pošalijo; da kdo to vidi in jih obsodi: "Madona, jim je 'fajn'!" Res je, zgodi se prvo in slednje. Vendar, kdor pozna neusmiljenost delovnih rokov, bleščavo montažnih miz in kopirnih luči, vonj barv, lepil in drugih kemikalij pa požrešen tek strojev v tiskarni, ta se bo, namesto da bi obsojal, raje nekam ugriznil.

Pravzaprav pa — dajmo raje besedo o našem tiskarstvu njim — tiskarniškim delavcem ...

SILVO PEŠAK, direktor

Po poklicu je kemigraf - visoko kvalificiran grafičar. Rodil se je 30. decembra 1942 v Celju. Grafično šolo je končal julija 1961 v Ljubljani. Po njej je do konca leta 1972 delal kot kemigraf pri Celjskem tisku Celje, nato pa do maja 1972 (do prihoda v našo delovno organizacijo) kot namestnik poslovodje klišarne v Aero Celje. Je poročen - žena Dušana je medicinska sestra v zdravstvenem domu Velenje.

Rudar - Dejavnost vaše TOZD je priprava za stavljenje, stavljenje, montiranje stavka in kopiranje ter tiskanje, in to vseh mogočih tiskovin, poleg tega pa še vezanje oziroma zgibanje in kompletiranje tiskovin, če gre za knjige, bloke, časopise in podobno.

V tem okviru dejavnosti ste v naši TOZD lansko leto dosegli že 3 947 955,45 dinarjev celotnega dohodka, kar je za dobrih 46 odstotkov več, kot je znašal vaš celotni dohodek v letu 1973.

Kolikšen je po vaših ocenah pri teh 46 oziroma 93 odstotkih porasta delež inflacije oziroma povečanja cen materialov in storitev?

Pešak — Delež inflacije 25 — 30 %: poslovni partnerji — razširitev; pridobili smo nove naročnike in za njih tiskali stvari, ki jih prej še nismo. Tiskanje glasil delovnih organizacij Konus Slovenske Konjice, ERA Velenje, TUŠ in drugih ter šolskih glasil, ki je prej zavzemalo precej naših kapacitet, pa smo skoraj docela opustili.

Izvažalni stolp nekdanjega "Šaleškega premogovnika" in levo od njega stavba, v kateri so rudarje pred odhodom v jamo in po prihodu iz nje klicali po imenih in preštevali

Od novih naročnikov naj omenim loterijski zavod SFRJ, Energoinvest Sarajevo, Zadrugar Sarajevo in TGO Gorenje Velenje, ker so ti poleg tozdov in DSSS v delovni organizaciji bili naši največji naročniki. Za loterijski zavod SFRJ smo oštevilčili čez 20 milijonov loterijskih listov. Za Energoinvest Sarajevo smo natisnili prek 100 000 barvnih prospektov in prek 5 000 barvnih stenskih koledarjev. Nekaj deset tisoč barvnih prospektov smo natisnili tudi za Zadrugar Sarajevo. Za TGO Gorenje Velenje, ki je v lanskem letu postala naš redni naročnik, pa smo lani natisnili in izdelali okoli 200 000 izvodov raznovrstnih brošur in drugih tiskovin, medtem ko jih bomo letos veliko več, saj smo jih že v prvih nepolnih petih mesecih čez 400 000.

Drugih sprememb v naši dejavnosti pa lani ni bilo. Tudi s cenami, kljub precejšnjim podražitvam materialov, nismo šli veliko navzgor; za zunanje naročnike le za okoli 15 %, za notranje pa sploh ne, in to se nam je pri ostanku dohodka pisalo v slabo. Vendar, zadovoljni bomo, če se bomo v tem letu obdržali vsaj pri tem, kot smo se lani. Kot kaže, pa se tudi bomo.

Silvo Pešak, direktor temeljne organizacije TISK

Rudar — S katerimi osnovnimi stroji in napravami ste razpolagali v tiskarni lani, katere ste dokupili letos in kolikšen je bil glede na njegovo zmogljivost izkoristek poedinega stroja lani in kolikšen je letos?

Pešak — Lani smo razpolagali:

V ODDELKU ZA PRIPRAVO DELA IN STAVNICI

- s kompletno opremo za ofsetni stavek;
- z opremo za klasični knjižni stavek;
- z reprodukcijsko kamero (z njo preslikavamo na film stavke, ki niso stavljeni z opremo za ofsetni stavek, in vse slikovne sestavine za ofsetni stavek; ta kamera je locirana v temnici nad pošto v Velenju, ker zanjo ni prostora v tiskarni);
- s kopirnimi aparatom za preslikavo celotnega slikovnega materiala ter stavkov s filma oziroma omenjenega posebnega foto papirja na ofsetne tiskalne plošče (tudi ta aparat zaradi primanjčovanja prostora ni lociran na ustreznem mestu; imamo ga v strojnici, moral pa bi biti skupaj z reprodukcijsko kamero poleg oddelka za pripravo dela in stavnice);

V STROJNICI TISKARNE

- z dvema tiskalnima strojema za ofsetni tisk znamke DOMINANTA, za tiskovni format A2, zmogljivost vsakega okoli 2 500 odtisov/h (izkoriščena sta bila približno 55-odstotno);
- z enim tiskalnim strojem za ofsetni tisk znamke ROMAYOR, za tiskovni format A3, zmogljivost okoli 1 500 odtisov/h (izkoriščen je bil približno 60-odstotno; zdaj je po 12 letih neprestanega obratovanja v skladišču stare opreme REK Velenje, kamor smo ga morali odpeljati, ker nam je zaradi namestitve prispelega novega stroja za dvobarvni ofsetni tisk zanj zmanjkalo prostora);
- z enim klasičnim tiskalnim strojem znamke GRAPHOPRESS, za knjigotisk, za tiskovni format B4, zmogljivost okoli 1 500 odtisov/h (izkoriščen je bil približno 70-odstotno; z njim smo številčili loterijske listke);

V KNJIGOVESNICI TISKARNE

- z enim rezalnim strojem (za rezanje in obrezovanje vsega, še nepotiskanega in potiskanega papirja v tiskarni);
- z enim strojem za perforiranje blokov in drugih naših izdelkov;

- z enim strojem za zgibanje tiskovin;
- z enim strojem za šivanje blokov, brošur itd.

In še o letos nabavljenih strojih in napravah!

Letos smo končno dobili tiskalni stroj za dvobarvni ofsetni tisk, in sicer znamke DOMINANTA 724, za tiskovni format B2, s kapaciteto 3 500 dvobarvnih odtisov/h, njegovo zmogljivost pa izkoriščamo 60-odstotno, medtem ko druge tiskalne stroje nekoliko manj kot lansko leto, saj so stanovanjci nad nami dosegli, da letos skorajda ne smemo tiskati v drugi izmeni; tiskarna je pač v stanovanjskem bloku, in ljudje nočejo več prenašati ropota naših strojev v popoldanskem času.

Rudar — Sedanji osnovni organizacijski, proizvodni, kadrovsko-socialni, komercialni in finančni problemi TOZD TISK?

Pešak — Že nekajkrat sem omenil: prostori so pretesni in pa neustrezni, ker so v stanovanjskem bloku. Zaradi primanjčovanja prostora je poleg temnice, v kateri je reprodukcijska kamera, dislocirano tudi skladišče za sprotno porabo papirja.

Če bi imeli ustrezne prostore, bi lahko obseg dela in njegovo vrednost takoj povečali za 30 odstotkov; za to imamo osnovna sredstva, kadre in kupce.

Glede zaposlenih naj povem: pred letom 1972 so v tiskarni delali trije, konec leta 1973 nas je bilo 11, potem 15 in zdaj nas je 21; dobra polovica kvalificiranih, ostali pa so priučeni, in to pošteno.

Torej, vse možnosti bi imeli za razvoj svoje dejavnosti, če bi bil rešen prostorski problem.

Kljub temu, da zaradi tega problema teh možnosti nimamo; da se moramo zaradi njega hočeš nočeš omejevati pri izkoriščanju dejanskih proizvodnih kapacitet; da moramo odbijati naročila - pa glede naročil z nečem le nismo zadovoljni! In sicer s tem, da naročniki znotraj delovne organizacije ugodna naročila pogosto nosijo drugam, drobnarije pa moramo - res, moramo; drugače je halo - vedno dati skozi mi.

Naslednji, prav tako pogost problem, je slabo načrtovanje potreb naših tozdov in DSSS po raznovrstnih enih in istih obrazcih! Na primer, pride zdaj ta, zdaj oni in hoče takoj le nekaj sto izvodov kakega obrazca. Ko ga vprašaš, ali ne bi bilo boljše, da bi naročili več izvodov - meni: "Ne, dosti bo!" Pa ni - že čez kak mesec, včasih še prej, pride zopet po nekaj sto izvodov istega obrazca, in zopet jih potrebuje takoj - ne oziraje se na to, da so morebiti ravno takrat vsi stroji angažirani pri kakem velikem delu, vezanem na rok, in da nobenega stroja ne moremo preusmeriti na drugo delo brez večje škode.

No, in nazadnje je tu še značilni problem našega celotnega gospodarstva, ki tudi nam ne prizanaša: zaradi nelikvidnosti kupcev nas neprestano pesti pomanjkanje denarja za obratna sredstva. Za nemoteno obratovanje bi morali imeti stalno na razpolago okoli 110 starih milijonov - toliko so nam dolžni tudi naši odjemalci - imamo pa le četrtno tega. Se pač ne držijo zakonskega roka za poravnavo svojih obveznosti, ki je 30 dni; obveznosti nam poravnajo v roku tam okrog 90 dni.

Rudar — Sedanje stanje postopkov združevanja tiskarstva v občini — kaj je v tej zvezi že dogovorjenega?

Pešak — Priprave za združitev obeh pomembnih tiskarskih organizacij združenega dela v občini tečejo dobro; mislim, priprave za združitev naše TOZD in delovne organizacije Integral Velenje v eno TOZD v okviru REK Velenje.

Dejavnost organizacije, s katero se pripravljamo na združitev, je izdelava gumiranih trakov, plastičnih izdelkov, sitotisk; tiskanje samolepilnih etiket ipd.

Povem naj še to, da je Integral Velenje kadrovsko in ekonomsko precej močnejši; ima 49 zaposlenih, za leto 1975 predvidevajo 3,5 milijarde starih dinarjev celotnega dohodka. Po združitvi se obseg proizvodnje za leto 1976 ocenjuje v višini 5 milijard starih din, kar bo seveda dosegljivo v novih pogojih dela ter z novo tehnično opremljenostjo dela. Podatke, ki sem jih povedal, nakazuje izdelan primerjalni elaborat, drugače rečeno, natančen primerjalni prikaz poslovanja naše TOZD in Integrala Velenje v obdobjih 1973—1974 in januar-marec 1975.

Rudar — Predviden proizvodni in finančni obseg poslovanja TOZD TISK za to leto?

Pešak — Brez nove dejavnosti, ki jo predvidevamo uvesti kmalu po združitvi, bomo v okviru sedanje TOZD TISK letošnji finančni načrt za celotni dohodek — po njem bi naj bil ta letos okoli 456 milijonov starih dinarjev — verjetno presegle za okoli 30 odstotkov, in to brez povečanja števila zaposlenih kakor tudi brez bistvenega spreminjanja strukture naročnikov naših storitev in proizvodov.

Rudar — Čemu ste se morali glede na svojo poprejšnjo tiskarsko prakso v REK Velenje — TOZD TISK na novo privaditi?

Pešak — Predvsem se je bilo treba navaditi na pionirsko delo za razširitev dejavnosti obstoječe tiskarne, in to v tehničnem, kadrovsko-socialnem in trgovskem pogledu! Vendar, uspeh, ki je zdaj že tu - ni samo delo posameznika; na srečo so prihajali ambiciozni strokovni sodelavci, ki so vsak na svojem področju zares tudi strokovnjaki. Poleg te-

ga pa so velik interes in pomoč pri razvoju naše TOZD izkazovali tudi drugi tozdi kakor tudi delovna skupnost skupnih služb, osebno pa še posebej njen vodja Kristian Hrastel. Vodja DSSS Kristian Hrastel nam je pomagal in nam kot posameznik še zdaj največ pomaga, da gremo naprej - da se v vseh ozirih znajdemo in razvijemo svojo dejavnost, od katere živimo.

Ob koncu bi dejal - v zadnjih treh letih je naša tiskarna naredila "skok za 5 stopnic", in to kot TOZD REK Velenje, Zatorej, naročniki naših storitev in proizvodov v REK Velenje bodo tudi v bodoče imeli pri nas prednost!

PETER ŠAHERL, tehnolog

Po poklicu je grafični tehnik. Rodil se je 1. oktobra 1946 v Mariboru, kjer je tudi živel in junija 1964 končal grafično šolo ter vse do aprila 1974, ko je prišel v našo delovno organizacijo, delal pri Mariborskem tisku. Je poročen - žena Lea, sicer učiteljica, dela pri obračunu OD v kadrovsko-socialnem sektorju DSSS REK Velenje. Imata sina Dimitrija, rojenega leta 1969.

Rudar — Kot tehnologa bi vas najprej prosil za poljuden opis tehnološkega procesa od priprave del za tisk v vaši TOZD do kompletiranja in zgibanja oziroma vezanja natisnjenih del! Bi hoteli našeti poedine faze tega procesa in jih na kratko opisati?

Šaherl — Poedine faze pred tiskom (ofsetnim) so predpriprava za foto stavek, foto stavek, filmska reprodukcija stavčnih pritliklin ali celotnih stavkov, filmska montaža stavka in kopija.

Pri ofsetnem tisku se stavek prenaša s kovinskih plošč (v začetku je namesto njih bil zelo redek skrilavec; solnhofenski - po kraju na Nemškem, kjer so ga pridobivali) na gumijast valj in z valja na papir.

Priprava za foto stavek obsega izdelavo načrta, kakšen naj bo videz tiskovine glede na predloženi tekst oziroma besedilo in pritlikline (slikovni material in podobno).

Foto stavek je po delih uresničen načrt iz predpriprave na posebnem foto papirju, in sicer prek kompliciranih stavnih naprav. Do te uresničitve pridemo:

- s pretipkavanjem teksta prek elektronskega stavnega stroja direktno na foto papir, in sicer na stolpce z ravnim desnim robom, pripadajočimi naslovi in zaželjenimi poudarki (z ležečo ali različno krepko pisavo);

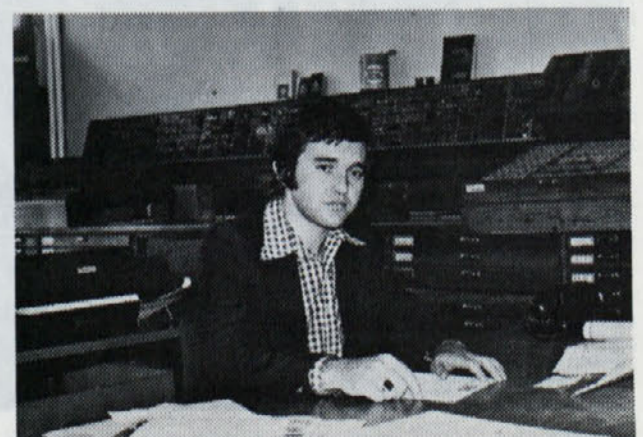
- ali pa pretipkavamo tekst v posebno elektronsko napravo, iz katere prihaja preluknjan trak, ki skriva tekst, in ga je moč s traka ob potrebi znova "prevesti" na foto papir v običajni tekst.

S precej več dela pa je slabši ofsetni stavek moč dobiti tudi na navadni papir z navadnimi pisalnimi stroji, če nimamo posebne folije, s katere ga ni več treba preslikavati na film.

Na film pa je vsekakor treba preslikavati ves slikovni material, ki spada h kompletnemu stavku (fotografije, risbe, skice - vse razen tabel, ki jih tudi stavimo z našo opremo za foto stavek, kakor tudi - kot smo že nakazali - besedila, ki so sestavljena na navadni papir z navadnimi pisalnimi stroji. (Tako stavimo, oziroma vsaj doslej smo stavili, vse številke Informatorja in Rudarja - op. uredništva.)

Sledi filmska montaža, to je, montaža delov foto stavka in njihovih pritliklin na posebno folijo - in sicer v celote. Te so, tiskalne pole, ki so za posamezno tiskovino preračunane in jih tiskalni stroj zmoro (pole standardnih formatov A, B in drugih).

Pred tiskom se nato filmske montaže s snopom posebne svetlobe iz kopirnega aparata preslikavajo na posebne kovinske plošče oziroma na površino teh plošč, ki nosijo sloj za svetlobo občutljive kemikalije. Med tem preslikavanjem nastaja na površini teh plošč enaka podoba, kot je na filmski montaži, ki pa se mora, kot pri fotografiji, naknadno še razviti in utrditi (fiksirati) s posebno kemikalijo.

Peter Šaherl, tehnolog

Nato gredo plošče s tako dobljeno preslikavo, kopijo, v ofsetne tiskalne stroje. Točneje, s tako ploščo oblečejo ustrezen valj ofsetnega stroja, nato pa jo prek zamotanih sistemov in procesov oplazijo barve in voda, in tam, kjer je plošča temna - kjer tvori podobo - se barva oprime in med vrtenjem plošče verno prenese na drug valj z občutljivo gumasto prevleko - ta prevleka pa na precizno mimo bežečih čistih polah papirja opravi svoje - odtisne nanj to, kar ji je odtisnila plošča ...

Pri našem stroju za klasični knjižni tisk, pri GRAPHOPRESSU, pa je kot pri vseh tovrstnih strojih povsem drugače - zanj iz kovinskih črk in znakov, podobnim tistim na tipkah pisalnega stroja, sestavimo čvrsto in verno plosko podobo nekega besedila - za slike in risbe pa je potreben nekak relief originala - in ta ploskev potem, podobno kot tipka v pisalnem stroju, odtisne svoj "obraz" na vsako polo papirja, ki mu jo nastavi mehanizem stroja.

Sicer pa je klasičen tisk tako razvejan, kot je bogata zgodovina njegovega razvoja. Nešteto je tudi raznovrstnih tehnik klasičnega tiska, ki so se uveljavile v svetu, pa zamrle, in to tudi pri nas, čeprav več kot sto let po Gutenbergovem odkritju tiska še nismo imeli na svojih tleh tiskarne, saj je Primož Trubar, oče slovenskega knjižnega jezika, moral tiskati svoji deli Katekizem v slovenskem jeziku in Abecednik pri Ulrichu Morhartu v Tübingenu (leta 1550 - Gutenberg pa je odkril tisk že leta 1440).

Ofsetni tisk pa se je pri nas prav uveljavil šele po vojni, čeprav je Nemeč Alois Senefelder že leta 1797 opravil prvi uspešni poskus v tej tehniki - in sicer z odtisom perorisbe s plošče že omenjenega solnhafenskega skrilavca, ki ga je pred uporabo pripravil s kislom gumijevo raztopino. Za barvo je pri tem uporabil tuš.

Rudar — Po podatkih iz sklepnega obračuna poslovanja TOZD TISK za leto 1974 ste v letu 1974 izkoristili le nekaj nad 50 odstotkov strojnih kapacitet tiskarne, delali pa ste baje pretežno v 2 izmenah.

Kje so vzroki za tako nizek izkoristek, saj bi glede na 2-izmensko delo morali biti izkoristek okrog dve tretjini?

Šaherl — Naveden podatek ni točen, saj so normalne zmogljivosti - kljub temu, da smo obratovanje strojev morali v drugi izmeni zaradi stanovalcev občasno omejevati - bile izkoriščene najmanj 60-odstotno.

Rudar — Lansko leto ste imeli v vaši TOZD naslednjo bilanco uspeha!

celotni dohodek 3 947 955,45 din 100,0 %

RAZDELITEV CELOTNEGA DOHODKA

porabljen sredstva 2 450 836,74 din 62,1 %
dohodek 1 497 118,71 din 37,9 %

RAZDELITEV DOHODKA

zakonske in dogovorjene obveznosti 174 470,38 din 11,7 %
osebni dohodki 1 033 999,90 din 69,0 %
ostanek dohodka za sklade 288 648,43 din 19,3 %

Je taka bilanca uspeha v grafični dejavnosti normalna, in ste z njo zadovoljni - če niste, pri čem v tej razporeditvi niste, in kako bi bilo treba ukrepati?

Šaherl — Glede na prostorske pogoje naše tiskarne se mi zdi taka bilanca uspeha zadovoljiva. Kakšne so bilance uspeha v drugih tiskarnah, ne vem, vendar menim, da so mogoči boljši uspehi, ker verjetno nimajo takega problema pri prostorski razporeditvi in s tem z organizacijo neprekinjenega dela.

IVAN PERNEK, strojnik

Po poklicu je visokokvalificiran tiskar. Rodil se je 17. oktobra 1945 v Mariboru. Grafično šolo je končal junija 1964, prav tako v Mariboru. Po njej je do marca 1968 delal pri Mariborskem tisku Maribor, nato do novembra 1968 pri obrtnem podjetju Grafičar Maribor ter do marca 1974, ko je prišel v našo delovno organizacijo, pri zavodu za zaposlovanje in rehabilitacijo invalidov Bodočnost Maribor. Je poročen - žena Marjana je medicinska sestra v Topolšici. Imata hčerko Mihaelo, rojeno leta 1973.

Rudar — kako ste kot komunist in glede na svoje poprejšnje izkušnje zadovoljni s samoupravo in družbenopolitičnim delom v TOZD TISK - in v REK Velenje kot celoti?

Pernek — Kot komunist ne morem biti v celoti zadovoljen s samoupravnim in družbenopolitičnim delom ne v delovni organizaciji ne v TOZD TISK. Ne vem, kje bi lahko iskali vzroke, vem pa, da bi se dalo veliko več narediti, posebno v organizaciji ZK. Nočem reči, da se v organizaciji ZK ne dela, pač pa, da smo v njej premalo dosledni; da ne gremo do kraja pri izpolnjevanju nalog, ki smo si jih zadali. Naj bom odkrit in povem še to: kot delavec komunist sem bil v zadnjih 11 mesecih samo enkrat na partijskem sestanku. To je žalostno, vendar vzroke tega ne bi našteval.

Rudar — Pri čem bi vi osebno v delovni organizaciji REK Velenje in vaši TOZD začeli z varčevanjem in stabilizacijo poslovanja?

Pernek — Kot strokovnjak samo v grafičnem poklicu ne morem glede tega ničesar konkretnega reči za celotno delovno organizacijo REK Velenje, na splošno pa lahko trdim, da je osnova za varčevanje in stabilizacijo čim večji izkoristek materialnih dobrin ter dosledna tehnološka organizacija delovnega procesa, in v naši TOZD si za to vsi maksimalno prizadevamo. Vedeti pa morate, da smo mlada TOZD in v naglem razvoju, in da pri takih pogojih včasih pridemo v razne precepe.

Rudar — Kako je z medosebnimi odnosi v vaši delovni skupnosti in možnostmi za napredovanje in strokovno izpopolnjevanje njenih članov?

Pernek — Medosebni odnosi v naši delovni skupnosti so zadovoljivi, saj smo drug z drugim zadovoljni — to pa je tudi pogoj za kvalitetno delo in uspeh TOZD kot celote.

V naši delovni skupnosti verjetno obstajajo tudi možnosti za napredovanje in izpopolnjevanje, a o njih ne bi govoril, ker sem eden od njenih mlajših članov. Vsekakor pa so v tem pogledu velike možnosti v okviru celotne delovne organizacije REK Velenje.

Rudar — S čim ste na svojem delovnem mestu zadovoljni in s čim niste?

Ivan Pernek, strojnik

Pernek — Na to vprašanje bi imel veliko povedati - a bom zelo zelo kratek!

Zelo sem zadovoljen s sodelavci, s pogoji za delo, ki jih trenutno imamo, kakor tudi z delom, ki ga opravljam. Pa tudi z življenjem zunaj dela sem zelo zadovoljen - zelo srečen sem, ker sem pri REK Velenje dobil stanovanje.

Le to, da bi kmalu dobili nove tiskarniške prostore, si želimo vsi delavci TOZD TISK.

LOJZKA BERCKO, delavka v knjigovoznici

Po poklicu je PK knjigovez. Rodila se je 12. marca 1935 v Trličnem, Celje. V letih 1950-52 je delala pri KLO Sv. Rok ob Sotli, Poljčane; v letih 1954-55 pri gozdni upravi Rogaška Slatina; v letih 1955-62 v Ptujski tiskarni; v letih 1963-65 v tovarni usnja Šoštanj in v letih 1966-72 v Galanteriji Šoštanj, nakar se je zaposlila v tiskarni pri nas. Je poročena - mož Srečko je tehnolog v TGO Gorenje Velenje - TOZD Lesna Šoštanj. Imata hčerko Sonjo, rojeno leta 1960.

Lojzka Bercko, knjigovez

Rudar — Od vas, nedvomno izkušene delavke, bi najprej radi zvedeli, ali so delovne obveznosti in pravice v vaši TOZD po vaše pravilno razporejene med različno kvalificiranimi delavci; če niso, pri čem konkretno niso?

Bercko — Po mojem so v redu razporejene - pri delu nismo preobremenjeni, razen kadar smo z delom na tesnem z roki. Takrat pa nam v knjigovoznici, priskočijo na pomoč tudi drugi. Takrat tudi nihče ne pomisli niti na malico niti na konec delovne izmene; dokler delo ni končano, šihita ni konec; pa ne, da bi nas kdo k temu silil, sili nas rok, sili nas delo samo. Drugače pa nam je dnevni in tedenski počitek zagotovljen, o vseh važnih spremembah in načrtih pri delu tiskarne ter pravicah in obveznostih, ki jih delavci imamo, pa se pogovorimo na skupnem sestanku, kjer navadno poročata direktor in tehnolog.

Strojnica tiskarne

Le to je za nas ženske težko, da si moramo same spravljati v knjigovoznico ves potiskan material. V Ptujski tiskarni, kjer sem opravljala podobno delo, smo za to imeli posebnega delavca.

Je pa naša tiskarna veliko bolj opremljena, kot je bila svoja čas Ptujška tiskarna; ko sem še jaz delala v njej, ofsetnega tiska še sploh niso imeli, a zdaj, kot sem slišala, se tudi tam strašno naglo razvijajo.

Nasploh sem pa zdaj lahko zadovoljna, če pomislim, kako so živeli in delali včasih - kako sem tudi jaz živela in delala pred prihodom v rudniško, zdaj "rekovsko" tiskarno.

Moj oče je bil kamnosek v triških kamnolomih, ki so jih po vojni ukiniteli. Koliko mladih ljudi je zaradi težkega dela v njih in boleznih umrlo! Doma nas je bilo deset otrok - dela tam okoli malo. Hotela sem postati prodajalka, pa ni bilo denarja za internat. Pet nas je naenkrat hodilo v šolo.

A sem imela srečo, in delo sem dobila pri KLO. Poldrugo uro hoje sem imela na delo. Vračala sem se skoraj na noč. Najhuje je bilo pozimi. Enkrat me je zametlo. Zmrznila bi, če me ne bi prišli iskat bratje. Potlej so krajevne ljudske odbore razpustili. Bila sem na cesti, hotela pa sem biti samostojna. Na hriboviti kmetiji ni bilo zame ne jela ne dela. Potem je gozdna uprava Rogaška Slatina začela graditi gozdno cesto. Sprejeli so me. Pomagala sem trasirati, pomagala pri mesečnih obračunih. Cesta je bila zgrajena. Kam zdaj? Na srečo so me sprejeli v Ptujski tiskarni. Tam sem se izučila za PK knjigoveza. Poročila sem se. Mož je delal pri Opremi Maribor - zdaj se je razvil iz nje Marles. Stanovanja ni bilo. Mož se je javil na razpis za obratovodjo mizarstva v Lesni Šoštanj. Oba sva odšla v Šoštanj, a zame skoraj leto dni dela ni bilo. V TUŠ so zbirali ženske za šivane gornjih delov obutve. Prijavila sem se in šla najprej na tečaj na Vrhniko, ga opravila in nekaj časa za mali denar šivala. Nato so šivalnico razpustili. Delo sem dobila v Galanteriji Šoštanj. Sortirala sem gumbe. Ni bilo slabo ne delo ne plača. Potem je prišlo do tiste razprtije leta '72. Rekla sem besedo za tistih 6 delavcev, ki so jih hoteli kar tako odpustiti. Bolje bi bilo, da bi molčala, pa me ne bi po krivici obsojali. Tega nisem mogla pretrpeti. Delo sem dobila tu in iz Galanterije odšla. Vabili so me nazaj - iskreno ali ne - ne vem.

Ja, marsikaj je šlo mimo, nekaj pa ostalo - tudi bolezen; zaradi nje delam le 4 ure dnevno...

Rudar — Katera opravila pa pravzaprav spadajo med delo na vašem sedanjem delovnem mestu in ali mislite, da ste za svoje delo v primeri z drugimi delavci v tiskarni dovolj upoštevani in nagrajeni?

Bercko — Opravljam vsa dela kvalificiranega knjigoveza; vežem knjige - trdo (v usnje in platno) in mehko (broširano) - bloke in opravljam vsa druga zahtevnejša knjigoveška dela. Marija Šuberjeva in Ana Ojsteršek mi pomagata in jaz pomagam njima. Škarje, šivanka, šilo, sukanci, kladivo, lepila in obtežila - to je naše orodje. Zgibalni stroj ima mo. Rabili bi še stroj za poravnavanje natiskanega; kako se namučimo z dviganjem in udarjanjem snopov tiskovin, da jih poravnamo na mizi. Tudi knjigoveški šivalni stroj včasih pogrešamo.

Je pač večinoma ročno knjigoveško delo, ki počasi izginja; a je še vedno nujno. Zato so ročni knjigovezi tudi iskani.

Z osebnimi dohodki pa nismo preveč zadovoljne. Jaz imam za 4 ure dela 25. grupo in razliko, kar ne da veliko. Lani sem bila še dosti bolna, tako da z nadomestilom vred mesečno ni bilo več kot 1 800 - 2 200 dinarjev. Sodelavki Marija in Ana, ki delata polni delovni čas, pa imata 26. grupo in mesečno ne dobita več kot 2 600 - 2 650 din, in to, če delata tudi eno "rdečo" soboto.

Upamo pa, da bomo po novi analitski oceni delovnih mest prišle na boljše.

24 ur za pultom v toplotni komandi elektrarne Šoštanj

Poskušali bomo na kratko seznaniti tudi tiste, ki bolj malo poznajo delovni utrip v elektrarni, s tem, kaj se v celem dnevu, v 3-krat po 8 ur, zgodi ne samo za pultom v toplotni komandi, temveč kaj se nasploh dogaja v "tovarni električne energije" in kako se "rodijo" vsi tisti milijoni in milijarde kilovatnih ur, ki nenehno tečejo iz generatorjev preko transformatorjev v razvejano električno omrežje in do porabnikov.

V vsaki običajni tovarni imamo surovino, delovno silo in, seveda, tudi stroje. Tako je tudi v elektrarni! Surovina v naši je, kot že vsi vemo, velenjski lignit, ki ga pridne roke rudarjev, pri čemer jim pomagajo tudi stroji, spravljajo iz globin na površje po jašku Preloge in nadkopu v Pesju. Od tu dalje ga transportni trak vsako uro prenese poprečno 500 ton v premogovne bunkerje nad kotli elektrarne.

Od 1 kilograma premoga do 1 kilovatne ure

Tako pride v bunkerje v 24 urah preko 10 000 ton premoga. Tega nato dodelilniki, pomešanega z vročimi dimnimi plini, privedejo v mline, ki ga pri temperaturi do 180°C zmeljejo. Ker so mlinci kladivasto ventilatorski, premogov prah vpihava neposredno v kurilno komoro kotla, kjer zgori, odda svojo toplotno energijo kotlovni vodi in jo spremeni v paro. Paro nato pregrevamo do temperature 540°C in jo z visokim pritiskom 187 atn (pri starih kotlih 100 atn) vodimo v turbine. Rotorji turbin se vrtijo s 3 000 obrati v minuti in pogonjajo generatorje, to je tiste stroje, ki proizvajajo električno energijo, oziroma "rojevajo" kilovatne ure (Slika turboagregata!).

Tako na kratko in enostavno sicer od enega kilograma premoga do ene kilovatne ure v resnici ne pride. Ves tehnološki postopek terja še niz dodatnih pomožnih naprav in strojev, zahteva zelo skrbno kontrolo celotnega procesa pri izogrevanju v kotlu, pri pretvarjanju toplotne energije v turbini v mehanično pa zopet pri spreminjanju mehanične v električno; kondenzirano paro je treba voditi preko regenerativnih pregrelnikov kondenzata ponovno v zagonsko posodo in nato, kot napajalno vodo, zopet v kotel. Vse to je sicer delno avtomatizirano; upravljalni sistem, ki je kar krepko zapleten, mora delovati brezhibno, sistem javljanja in signalizacija ne smeta nikoli zatajiti - in še se bi dalo podobno naštevati ob celi vrsti pomožnih naprav, aparatov i obtokov.

Pa pustimo te podrobnosti in pogledimo še odnos med 1 kg goriva in 1 kWh - pogledimo, na primer, kakšen je bil ta odnos 17. marca letošnjega leta; na dan, ko se redni letni remont naprav v elektrarni še ni pričel in je bilo treba obratovati pri polni obremenitvi ves dan!

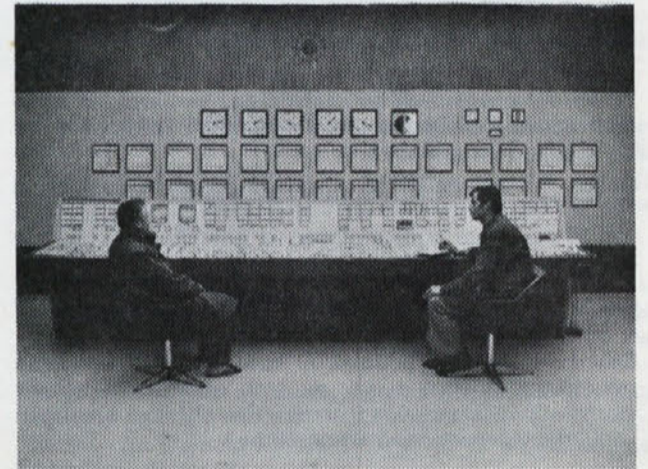
Tega dne smo pokurili 10 300 ton premoga in s tem premogom so vsi štirje generatorji proizvedli 9 600 000 kWh - in če porabljeno premog v kilogramih delimo s proizvedeno energijo v kilovatnih urah, je iskani odnos tu: za 1 kWh proizvedene energije gre 1,07 kg premoga! Krajše to zapišemo 1,07 kg/kWh in imenujemo specifična poraba premoga.

Brez ljudi le še ne gre

Sicer res že imamo elektrarne, ki so popolnoma avtomatizirane in gredo v pogon, obratujejo in se zaustavljajo po posebnih programih, ki ne potrebujejo posegov človeških rok. Vendar, to v glavnem velja le za hidroelektrarne. V termoelektrarnah pa je le še potrebno, da določene skupine ljudi, posadke - za komandnim pultom ali kje drugje - pri važnih proizvodnih strojih in napravah dežurajo in bedijo nad njihovim delovanjem nepretrgoma polnih 24 ur.

Tudi v termoelektrarni Šoštanj se v 3-krat po 8 ur izmenjajo tri take skupine - pogonske posadke, in sicer prva, druga in tretja izmena, ki zasedejo tista delovna mesta, kjer je neobhodno potrebno, da stroje, naprave in delovanje raznih sistemov nadzira človek; da po potrebi poseže vmes; da z ročnim posegom uredi delovanje oziroma odpravi nepravilnosti.

Taka mesta so pri vsaki proizvodni enoti TEŠ predvsem pri nadzoru nad delovanjem kotla, turboagregata in naprav v kondenzacijskem prostoru. Taka delovna mesta so tudi tista, ki so skupna za vse proizvodne enote, to je, pri transportu premoga, pripravi hladilne in kotlovne vode in pri odplavljanju pepela.

TEŠ — Toplotna komanda 275-megavatnega bloka, ko obratovanje poteka normalno

Posebno važno je tudi delovno mesto v stikalnici — elektrokomandi. Tu sta komandni pult in plošča, na kateri se opravlja nadzor nad proizvodnjo vseh štirih enot, ugotavlja sprejemanje in oddajanje električne energije in tako imenovana lastna poraba. Tu se preko visokofrekvenčnih telefonskih zvez zbirajo potrebni podatki o stanju proizvodnih enot v slovenskem in jugoslovanskem omrežju, prejemajo in oddajajo depeše, brzjavke, o nepravilnostih in okvarah naprav za proizvodnjo in prenos električne energije. V elektrokomandi prejemajo od bremenilnega centra programe za obratovanje za naslednjih 24 ur in skrbijo za to, da se ti programi čimbolj dosledno uresničujejo.

Kako poteka 24-urni delovni čas na nekaterih važnih delovnih mestih, pa bomo videli iz naslednjih razgovorov.

Kako ves dan, 24 ur, poteka delo v elektrarni v izmenah, kako je to delo organizirano, kako izkoristijo proste dni in presežke ur ter redne letne dopuste in še marsikaj zanimivega iz življenja "pogoncev" nam je povedal Ciril Glavnik, eden izmed štirih vodij izmen, ki so v svoji izmeni odgovorni za normalno obratovanje vseh elektrarniških naprav.

(Ciril Glavnik je v elektrarni Šoštanj od vsega njenega začetka. Sodeloval je pri izgradnji vseh treh faz, bil nato vodja elektro delavnice, sedaj pa je vodja izmene.)

Delo v izmenah nam je opisal takole:

"Elektrarniški pogonski delavci delamo v treh izmenah v takemle zaporedju:

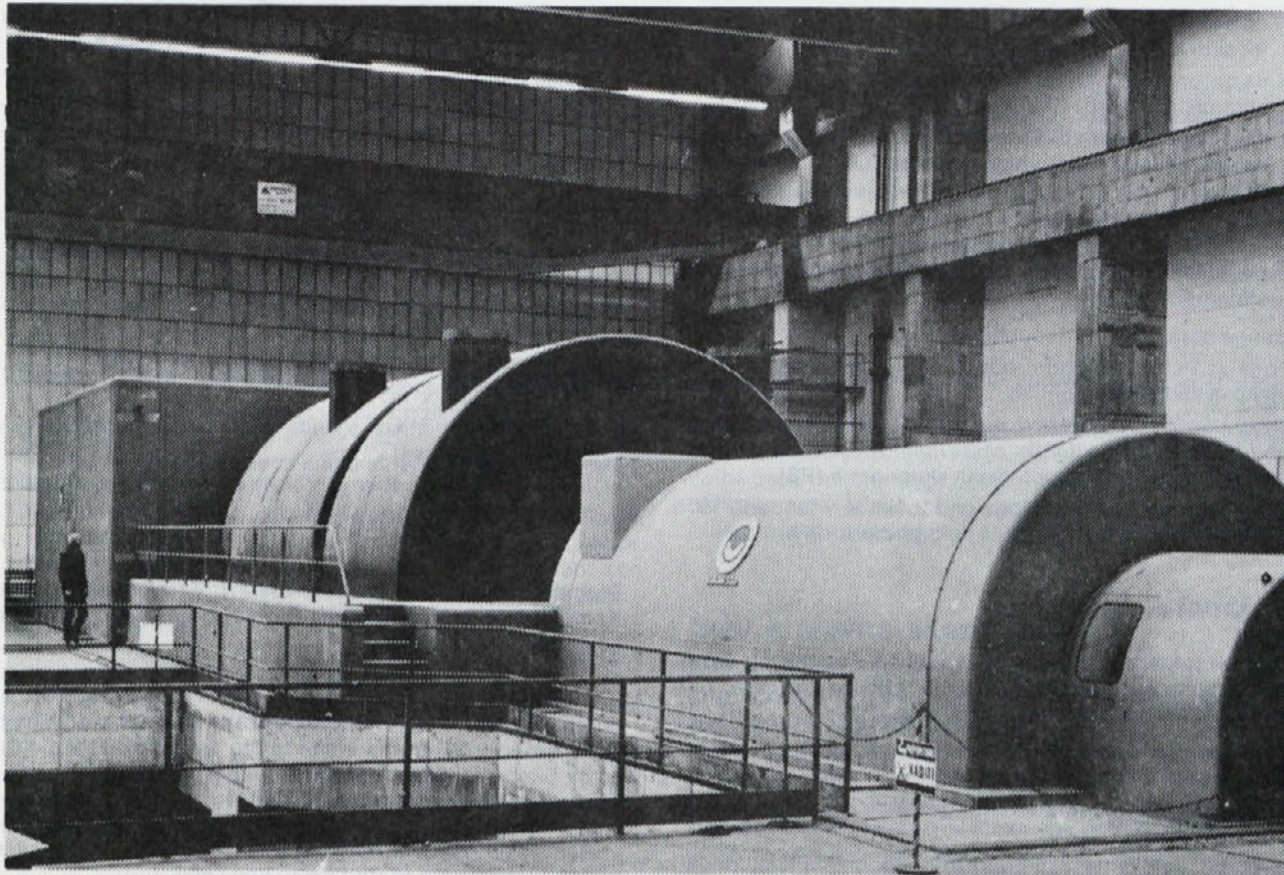
Prvi teden — dopoldanska izmena od 6. — 14. ure, drugi teden - popoldanska izmena od 14. — 22. ure in tretji teden - nočna izmena od 22. — 6. ure naslednjega dne; četrti teden - prosto. To pomeni, da delavec, ki dela izmenično, po 3-tedenskem neprekinjenem delu lahko izkoristi prosti čas, ki mu pripada. Da lahko vse tri izmene po tretjem delovnem tednu izkoristijo prosti teden, ki jim pripada, pa je potrebna še posadka za četrto izmeno. V času rednih letnih dopustov, ob epidemijah bolezni, pri opravljanju vojaških obveznosti - kadar pač nenadoma pride do primanjlkovanja ljudi za redno izmenično delo, pa pokličemo na delo ljudi iz tako imenovane 5. izmene, ki so usposobljeni in kvalificirani za posamezna delovna mesta z delom v izmenah, a normalno delajo v vzdrževalnih skupinah ali delavnicah.

Z ozirom na 42-urni delovni teden in na število učinkovitih ur, ki jih je treba v mesecu opraviti, pa se zgodi, da imajo posamezniki določene presežke ali primanjlkjaje ur, ki jih vodimo na posebnem obrazcu in se do konca leta izkoristijo ali nadoknadijo, tako da je ob koncu leta saldo enak ničli."

O opravljanju svojega dela, odgovornosti, obsegu delovnega področja in drugem v tej zvezi pa je vodja izmene Glavnik vedel povedati tole:

Vinko Pukšič, montažer

TEŠ — Turboagregat največjega, 275-megavatnega proizvodnega bloka TEŠ

"Ob začetku dela, pa naj bo to v katerikoli izmeni, se je treba najprej seznaniti s stanjem pogona, s spremembami, ki so nastale v prejšnji izmeni, z različnimi popravili, ki so še v teku, in sploh o vseh obveznostih, ki jih je treba izpolniti. O vsem tem vodjo izmene obvesti tudi dnevnik o obratovanju, saj je v njem zapisana vsa tekoča problematika; spremembe v obratovanju, programske predvidena dela, zaustavitve, zagoni, preklopi in podobno.

Nato je treba čimprej obiti vse naprave in se seznaniti s stanjem na kraju samem. Pri tem so kontroli v pomoč razni pomožni dnevniki, ki jih vodijo v stikalnici, vodje blokov, dežurni ključavničarji, dežurni električarji in drugi.

Delo v elektrarni - to velja, po mojem, kar za vsa delovna mesta - še posebno v obratu in pri delu v izmenah, je dokaj naporno in zahtevno. Zahteva fizično popolnoma zdravega človeka in strokovno tako usposobljenega, da lahko v vsakem primeru in situaciji samostojno ukrepa, da se okvara, izpad ali kaka druga pogonska motnja po najkrajši poti zopet odpravi in stanje čimprej normalizira. V elektrarni so pač naprave, ki so med seboj tako tesno povezane, da je lahko posledica vsake najmanjše nepravilne manipulacije ali posega izpad celotnega bloka. Kaj pa to ob našem primanjlovanju električne energije pomeni, pa je itak znano.

V primerih, ko pa le pride do okvar ali nepravilnosti, ki jih posadka izmene sama ne more odpraviti, pa priskoči na pomoč dežurna ekipa, to je, dežurni elektrarne organizira vsestransko potrebno pomoč potrebnih strokovnih služb in delavcev."

Na vprašanje - Kako pa kaj prejemi; so za tako delo v redu ali pa bi moralo biti kako drugače? - pa je Ciril Glavnik odgovoril naslednje:

"Prejemki so se na delovnih mestih z delom v izmenah nekoliko izboljšali, tako da to pot, ko v glavnem govorimo o tehničnih problemih in obratovanju, o tem ne bi podrobneje razpravljali. Pripomnil bi rad le, da pri obračunu mesečnega dohodka manjka še obračun pogonske pripravljenosti; v pogledu ažurnosti naprav, prihranka pri premogu, materialu ter ostalih postavkah stroškov. Upamo pa, da se bo tudi to kmalu uredilo. Z ozirom na moč elektrarne in velike količine porabljenega materiala bi namreč to veliko pomenilo, ljudi pa stimuliralo pri opravljanju svojih delovnih obveznosti in odgovornosti. Istočasno pa bi to bil doprinos pri krepitvi naše stabilizacije."

In še o 24 urah v elektrokomandi ali stikalnici šoštanjske elektrarne

Tudi stikalnico oziroma elektrokomando smo obiskali. V njej nam je Emil Srebotnik, pri delu na tem delovnem mestu v prvi izmeni - sicer pa v elektrokomandi že 15 let - prav rad povedal, kakšno je njegovo delo in kaj vse ga lahko doleti v eni tretjini dneva za pultom v elektrokomandi.

"Če ni kakih motenj pri obratovanju", nam je pravil, "pa naj bodo to naše ali tuje; tiste, ki izvirajo iz obratovanja elektrarne ali pa se kaj zgodi v visokonapetostnem omrežju - potem opravljam pač svoje običajno delo. Se pravi, skrbim, da pride "vozni red" ali program obremenitve za naslednjih 24 ur (od 6. — 6. ure naslednjega dne!), ki nam ga da bremenilna služba iz Ljubljane že dan poprej, v prave

roke. Nadalje skrbim, da se tega programa pri obratovanju tudi držimo. Če pa pridejo naknadno kakšne spremembe - tudi če so pri nas kakšne težave, in se programa ne moremo držati - potem moram, seveda, pravočasno obvestiti prizadete. Pri tem delu mi je v pomoč visokofrekvenčna telefonija, ker lahko z njo neposredno kličem posamezne elektrarne, transformatorske in razdelilne postaje v Sloveniji in ostalih naših republikah.

K rednemu delu spada tudi vsakourno odčitavanje in zapisovanje stanja, ki ga kažejo inštrumenti in števeci. Podatki o proizvedeni koristni in jalovi energiji gredo zatem na sedež EGS v Maribor in v Ljubljano; bremenilni službi. Tudi dnevna poročila gredo vsak dan zjutraj ob 6. uri na ti dve mesti.

V primeru, da pride do kakršnih koli motenj pri obratovanju, pa je treba takoj obvestiti bremenilno službo, ki nato dalje ukrepa.

O raznih stikalnih manipulacijah, opravljenih popravilih naprav, o ozemljitvah, razzemljitvah, vklopih in izklopih daljnovodov, menjavi zbiralnic in sploh o vseh ukrepih je treba natančno obveščati. Vse to gre v obliki depeš.

To bi nekako bilo moje redno delo," je šel hkraju svoje pripovedi. "Če pa pride do motenj v omrežju - sedaj v poletnem času bo to bolj pogosto - potem je pač treba ukrepati z ozirom na trenutno situacijo; seveda vedno v sporazumu z vodjo izmene, ki mora v takih primerih koordinirati ukrepe. Pogosto se tudi zgodi, da zaradi preobremenitev pride do nenadnega znižanja frekvence ali pa do hitrega porasta, čemur pogosto sledijo izpadi turboagregatov, njim pa kup nevšečnosti in težav, preden lahko stanje zopet normaliziramo. Najhujše, kar se lahko zgodi, pa je, če pride do razpada mreže in ostanemo brez napetosti. K sreči pa se je energetska kriza trenutno nekoliko ublažila in v glavnem še kar v redu obratujemo ter proizvajamo po programu in planu," je končal Emil Srebotnik.

L o M

TEŠ — Emil Srebotnik med svojimi instrumenti

Novosti v energetiki

Nova metoda za ugotavljanje ležišč premoga

Raziskovalni inštitut za rudarstvo Ostrava - Radvanice v ČSSR je razvil novo metodo za ugotavljanje nahajališč premoga. Nova metoda temelji na merjenju valov, ki deformirajo napetosti, in omogoča sprejemanje podatkov o sestavi podzemskih plasti brez večjih vrtnalnih del. Praktični značaj oziroma uporaba te metode je v možnosti preciznega merjenja posameznih slojev premoga, kar seveda omogoča določitev najustreznejše tehnologije za eksploatacijo premoga. Nova varianta te metode bo določala debelino sloja premoga s toleranco 1 metra.

Investicije v premogovno industrijo

Premogovna družba v Porurju, v ZR Nemčiji, bo v letošnjem letu vložila preko milijardo mark za razvoj svojih premogovnikov. Lani je ta družba investirala 750 milijonov DM. Energetska kriza je družbi omogočila, da je prodala velik del zaloga premoga, tako da so bili poslovni rezultati prvič po dolgem času pozitivni.

Švedski energetski program

Švedska je pripravila nov energetski program, ki predvideva nove zmogljivosti nuklearnih central in hidrocentral, kakor tudi načrt ukrepov za varčevanje ter ostale naloge za zmanjšanje odvisnosti od uvoza nafte. Nov načrt razvoja energetike terja investicije v višini najmanj 500 milijonov dolarjev; seveda pa bo zanj moral dati soglasje tudi parlament.

Energetska politika EGS

Najpomembnejši cilj gospodarske politike držav Evropske gospodarske skupnosti je: ustvariti neodvisnost od uvoza nafte. Zato je komisija EGS predložila načrt razvoja varčevanja z energetiko, ki predvideva, da bi do leta 1985 zmanjšali porabo energije za 15 odstotkov. Bodoče oskrbovanje z energijo bo temeljilo na večji izkoriščenosti atomske energije, napredku eksploatacije in uvozu premoga, omejevanju porabe nafte ter večji uporabi zemeljskega plina. Letna stopnja zvečanja porabe energije je omejena na 3,5 odstotkov; prej načrtovana letna stopnja 5 odstotkov.

Nov sovjetski energetski sistem

SSSR je zelo napredovala pri usposabljanju novega sistema za proizvodnjo energije, s pomočjo katerega bodo dobili več čiste energije pri manjših proizvodnih stroških. Centrala dela na principu magnetne hidrodinamike.

Ta princip ni povsem nov, saj je že britanski znanstvenik Faraday v letu 1832 postavil teorijo o direktnem proizvodnji energije s spuščanjem naelektrnega plina skozi magnetno polje. Ameriški znanstveniki pa so leta 1959 dokazali, da je uporaba te metode za proizvodnjo energije rentabilna. Pionirsko delo na tem področju so opravili ameriški znanstveniki na temelju razvoja raketne tehnologije v ZDA.

V principu je sovjetska termoelektrarna konstruirana kot raketa z ogromnim magnetom. Za pogonsko gorivo uporabljajo v tej novi centrali zemeljski plin, pomešan z zrakom in obogaten s kisikom, pri temperaturi 4600° F.

Predno bodo nov sistem sprejeli, bo treba opraviti še mnogo dela in testiranj. Po trenutnih podatkih pa ugotavljajo, da bo komercialna učinkovitost elektrarn z novo metodo znašala 50%; pri elektrarnah na premog ali nafto znaša 40%, pri nuklearni pa 33%.

REKK Kosovo bo povečal proizvodnjo

Boljše in večje izkoriščanje obstoječih zmogljivosti in pospešitev del za dograditev termoelektrarne Kosovo V, tako da bi pričela obratovati že sredi tega leta, so najpomembnejše postavke gospodarskega načrta Rudarsko-energetskokemijskega kombinata Kosovo v Obiliču. Po načrtu predvidevajo povečanje proizvodnje premoga za skoraj 30%, kar pomeni, da bosta površinska kopa Belaševac in Dobro selo dobavila termoelektrarnam in ostalim porabnikom 6,5 milijona ton premoga letno.

Po "SREČNO".
glasilu ZP Trbovlje

Delovni načrt republiškega odbora našega sindikata in njegovih organov za leto 1975

Nadaljevanje 1. dela, objavljenega v Rudarju, št. 4/75 in konec

IV. SREDNJEROČNO IN DOLGOROČNO NAČRTOVANJE RAZVOJA V TOZD, OZD IN SOZD ELEKTROGOSPODARSTVA IN PREMGOVNIŠTVA

Republiški odbor se bo zavzemal in zahteval:

- da se v letu 1975 izdelajo srednjeročni in dolgoročni plani razvoja energetike in premogovništva v Sloveniji;
- da se izdelajo programi za prenehanje eksploatacije pre-premoga v neperspektivnih premogovnikih;
- da se obravnavajo izdelani programi razvoja energetike in premogovništva ter program zapiranja neperspektivnih premogovnikov;
- da tudi TOZD in delovne organizacije s področja energetike in premogovništva v letu 1975 izdelajo svoje srednjeročne in dolgoročne razvojne programe;
- da se v vseh TOZD, OZD in SOZD izdelajo stabilizacijski in antiinflacijski programi.

Naloge obravnava — Republiški odbor.

Izvajalec nalog — Izvršni odbor republiškega odbora Sindikata.

Način izvedbe — Obravnavanje razvojnih programov na se-jah izvršnega in republiškega odbora Sindikata.

V. DELOVNE IN ŽIVLJENJSKE RAZMERE DELAVCEV

Da se bi v največji meri izboljšali delovni in življenjski pogo-ji delavcev, bo republiški odbor Sindikata zahteval in se zavzemal:

- da se nadaljuje akcija pospešene graditve delavskih sta-novanj;
- da se v elektrogospodarstvu in rudarstvu postopoma ukinja nočno delo žensk;
- da se za vse rudnike s podzemnim delom in v elektro-gospodarstvu Slovenije enotno rešuje vprašanje bene-ficirane delovne dobe za vse profile kadrov;
- da se v elektrogospodarstvu, posebno pa v rudarstvu, enotno obravnava vprašanje dolžine rednega letnega dopusta;
- da se mladim rudarjem, ki se šolajo v rudarskih šolah, šteje čas praktičnega dela, prebit v jamah, v pokojninsko osnovo;
- da se služnje vojaškega roka za mlade rudarje skrajša, pod pogojem, da bodo določeni čas delali v jamskih ob-ratih.

Naloge obravnava — Republiški odbor.

Odgovoren — Izvršni odbor in komisija za reševanje vpra-šanja beneficirane delovne dobe.

Način izvedbe — Sodelovanje z OOS in samoupravnimi or-gani in občinskimi sveti ZSS ter sodelovanje z gospodarsko zbornico SRS in republiškim sekretariatom za delo.

Rok — Leto 1975.

VI. ORGANIZIRANOST SINDIKATA IN KADROVSKA POLITIKA

Da bodo sindikati organizirani po načelih statutarne-ga do-govora, se bo republiški odbor Sindikata zavzemal in zahteval:

- da se v elektrogospodarstvu Slovenije sindikat organi-zira po načelih statutarne-ga dogovora in po principu, ki ustreza sedanji samoupravni organiziranosti znotraj združenega podjetja EGS;
- da se ustanovi znotraj republiškega odbora Sindikata dve republiški sindikalni konferenci, in sicer:
 - za elektrogospodarstvo Slovenije in
 - za rudarstvo Slovenije;
- kakor tudi, da se ustanovijo komisije:
 - za nadaljnji razvoj samoupravljanja,
 - za samoupravno sporazumevanje o dohodku in nje-govi delitvi,
 - za organizacijsko in kadrovsko politiko in
 - za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito;

- da se organizirajo posvetovanja s predsedniki OOS o do-ločenih konkretnih nalogah;
- da se organizirajo občasna posvetovanja s predsedniki občinskih odborov Sindikata;
- da delegati v republiškem odboru Sindikata sodelujejo na občnih zborih (letnih skupščinah) OOS v elektrogos-podarstvu in premogovništvu;
- da delegati v republiškem odboru Sindikata sodelujejo pri razpisih delovnih mest individualnih in kolektivnih poslovnih organov v SOZD, PS in drugih interesnih skupnosti.

Naloge obravnava — Republiški odbor.

Izvajalec nalog — Izvršni odbor ter komisija za organiza-cijsko in kadrovsko politiko.

Način izvedbe — Povezava s sindikati v TOZD, organizaci-jah združenega dela (OZD), sestavljenih organizacijah zdru-ženega dela (SOZD) in poslovnih skupnostih (PS).

Rok — Do marca 1975 naloga pod točko a, v januarju 1975 nalogi pod točko b in c, ostale naloge v letu 1975.

VII. ŠPORT IN REKREACIJA

Šport in rekreacija sta potrebna vsakemu zdravemu člove-ku, posebno pa delavcu, ki opravlja težka fizična dela, zato bo republiški odbor zahteval in se zavzemal:

- da se organizirajo skupne športne igre za elektrogospo-darstvo in premogovništvo;
- da bodo športne igre v TOZD potekale organizirano med celim letom;
- da bo delovanje samoupravnih počitniških skupnosti organizirano;
- da bo organizirano letovanje v počitniških domovih do-stopno kar največjemu številu delavcev;
- da se pri organiziranih letovanjih zagotovijo možnosti za izmenjavo kapacitet počitniških domov med domovi TOZD in OZD v elektrogospodarstvu in premogovništvu;
- še posebno pa se bo zavzemal za to, da se omogoči re-kreacija delavcem z najnižjimi osebnimi dohodki;
- kakor tudi, da se še nadalje pospešeno vlagajo sredstva v izgradnjo novih počitniških domov.

Naloge obravnava — Izvršni odbor republiškega odbora Sindikata.

Izvajalec nalog — Izvršni odbor republiškega odbora Sin-dikata, OOS in samoupravni organi v TOZD.

Način izvedbe — Prek OOS.

Rok — Leto 1975.

VIII. IZOBRAŽEVANJE IN KADROVSKA POLITIKA V SINDIKATIH

Izhajajoč iz dejstva, da se je s sprejetjem novih ustav bi-stveno spremenila in povečala vloga sindikatov in našem družbenopolitičnem in družbenogospodarskem življenju, je nujno, da tudi sindikati povečamo skrb za izobraževanje svojih kadrov. Zato bo glede izobraževanja in kadrovske politike republiški odbor Sindikata zahteval in se zavzemal:

- da se v okviru delavskih univerz organizirajo osnovni te-čaji:
 - za poverjenike sindikalnih skupin in člane izvršnih odborov OOS,
 - za delegate v sindikalnih konferencah v OZD,
 - za delegate v občinskih organih sindikatov,
 - za delegate v republiških organih sindikatov;
- da se v nova vodstva OOS delegira tiste delavce, ki so politično najbolj razgledani in sposobni ter pripravljeni v sindikatu ustvarjalno delati;
- da se sindikalnim funkcionarjem (delavcem) ne nalaga odgovornih funkcij in obvez še pri drugih družbenopolitičnih organizacijah.

Naloge obravnava — Izvršni odbor republiškega odbora Sindikata.

Izvajalec nalog — Izvršni odbor republiškega odbora Sindi-kata in komisija za organizacijsko in kadrovsko politiko.

Način izvedbe — Prek sindikatov in delavskih univerz.

Rok — Naloge pod točko a — stalna skrb, nalogi pod b in c — januar 1975.

IX. SINDIKAT IN DELAVCI V TUJINI OZIROMA DELAVCI, ZAPOSLENI PRI TUJIH DELODAJALCIH

Da bi naši delavci v tujini oziroma delavci, zaposleni pri tu-jih delodajalcih, imeli enake pravice in obveze kot delavci, zaposleni doma, bo republiški odbor Sindikata zahteval in se zavzemal:

- da se s temi delavci organizirajo različni razgovori ob njihovem dopustu v domovini;
- da se organizirajo stiki s tujimi sindikati tistih dejavno-sti v tujini, v katerih je zaposlenih največ naših delavcev;
- da se pregledujejo pogodbe in podpisi pogodb med tujim delodajalcem, ki bo izvajal dela za nuklearno elektrarno Krško in našimi delavci, ki bodo delali pri njem.

Naloge obravnava — Izvršni odbor republiškega odbora Sindikata.

Izvajalec nalog — Izvršni odbor republiškega odbora Sin-dikata in sindikati v TOZD in OZD.

Način izvedbe — Razgovori in sestanki.

Rok — Leto 1975.

X. MEDNARODNI IN MEDREPUBLIŠKI ODNOSI

V mednarodnih in medrepubliških odnosih se bo republi-ški odbor Sindikata zavzemal:

- za sprejemanje tujih delegacij s področja elektrogospo-darstva in rudarstva;
- za navezovanje stikov s tujimi sindikati s področja ener-getike in rudarstva;
- za medrepubliške stike sindikatov s področja energetike in rudarstva.

Rok — Leto 1975.

Program pripravila komisija v sestavi: Teodor Jelen, Ivan Kamnik, Slavko Mežek, Mirko Strnad, Bojan Škarja in Jože Leskovar.

(Op. uredništva — Z uveljavitvijo statutarne-ga dogovora o organiziranosti in delovanju sindikatov in zveze sindikatov v SR Sloveniji je najvišji stalni organ vsakega od 19 sindi-katov Slovenije njegov republiški odbor; prej je bila to nje-gova republiška konferenca. Ta dogovor — spomnili se bo-ste — smo lansko leto oktobra obravnavali in sprejeli tudi v vseh naših osnovnih organizacijah sindikata, potrdil pa ga je 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije.

Politično izvršilni organ republiškega odbora posameznega sindikata pa je njegov izvršni odbor. Poleg tega pa so izvršni organi republiškega odbora še stalne komisije, na primer komisija za nadaljnji razvoj samoupravljanja in za samoupravno sporazumevanje o dohodku in njegovi delitvi, ter druge komisije, od katerih je nekaj nakazanih tudi v ob-javljenem delovnem načrtu republiškega odbora našega sindikata in njegovih organov za to leto, se pravi Sindikata delavcev energetike in premogovništva SR Slovenije.

Glede na to, prosimo, da v 1. delu delovnega načrta republi-škega odbora našega Sindikata in njegovih organov — objavljenem v Rudarju, št. 4/75 — upoštevate naslednje popravke:

— Pravičen naslov je takšen kot takrat — pri nadaljevanju 1. dela.

— Odgovoren za izvedbo nalog pod točkami I/1, 2, 3 in II je "Izvršni odbor republiškega odbora Sindikata in komi-sija...", in ne "Republiški odbor Sindikata in komi-sija...".

Sicer pa je vse spremembe o organiziranosti in delovanju sindikatov in zveze sindikatov v SR Sloveniji moč podrob-neje spoznati iz brošure Slavka Grčarja — Organiziranost in delovanje sindikatov. Brošura je izšla pred kratkim pri knjižnici Sindikati, naročite pa jo lahko tudi preko tajni-štva organov upravljanja in DPO REK Velenje; Rudarska 6, Velenje — (tel. int. 349).

S podeljevanja priznanj sindikalnim delavcem — Marcel Medved, predsednik ObSS Velenje (levo), izročja priznanje Rudiju Kortniku iz naše temeljne organizacije RLV

Priznanja za sindikalne delavce

V letošnjem letu, ki je jubilejno leto tudi za sindikalno delovanje, so bila prvič podeljena priznanja - srebrni znaki sindikatov Slovenije - zelo zaslužnim sindikalnim delavcem in organizacijam. Na področju občinskega sindikalnega sveta Velenje so ta priznanja podelili na slavnostni seji, posvečeni mednarodnemu prazniku dela 1. maju, 30-letnici osvoboditve in delovnim zmagam, samoupravljanju in solidarnosti, ki je bila 30. aprila v dvorani skupščine občine Velenje. Ta priznanja je dobilo 32 sindikalnih delavcev in 5 osnovnih organizacij sindikata v naši občini, podelil pa jih je predsednik občinskega sindikalnega sveta Velenje Medved Marcel.

Med posamezniki je bilo nagrajenih tudi nekaj zaslužnih sindikalnih delavcev, ki so člani naše delovne organizacije. Srebrni znak sindikatov so prejeli: Teodor Jelen, Rudi Kortnik, Maks Krajnc, Ivan Novak, Erno Rahten in Stane Žula.

Iskrene čestitke!

L. Ojsteršek

INŽENIR VILJEM JELEN

Temeljna celica naše samoupravne družbe:

KRAJEVNA SKUPNOST

3. nadaljevanje in konec

ORGANI IN OBLIKE SAMOUPRAVLJANJA V KRAJEVNI SKUPNOSTI

Da delovni ljudje in občani v krajevni skupnosti lahko uresničijo svoje interese, potrebe in naloge, si organizirajo organe, preko katerih organizirajo in pospešujejo dejavnosti, ki neposredno zadovoljujejo njihove osebne in skupne potrebe. Tako se v krajevni skupnosti samoupravno organizirajo v okviru hišnih svetov, ulic, stanovanjskih sosesk, vasi in terenov ter drugih oblikah združevanja in delovanja. Svoje samoupravne pravice in obveznosti pri tem uresničujejo v naslednjih oblikah samoupravljanja:

- na zborih delovnih ljudi in občanov,
- na zboru delegatov krajevne skupnosti,
- z referendumom,
- v svetu krajevne skupnosti,
- v delovnih telesih krajevne skupnosti in
- preko izvoljenih delegacij v zboru krajevnih skupnosti skupščine občine.

Zbori delovnih ljudi in občanov

Na zborih delovni ljudje in občani obravnavajo vprašanja, ki so splošnega pomena za življenje in delo v krajevni skupnosti, naselju ali občini, ter dajejo predloge za reševanje teh vprašanj. Tako obravnavajo statusna in statutarna vprašanja, programe razvoja in družbenega plana, delo delegacij krajevne skupnosti; volijo te delegacije in po potrebi odpokličejo posamezne njihove člane; obravnavajo vprašanja prostorskega in urbanističnega urejevanja, finančnega načrta KS, uvedbe samopriskevka, programe dela samoupravnih interesnih skupnosti ter vsa druga vprašanja, ki jih predlaga zbor delegatov KS ter sami.

Zbor se skliče po potrebi, najmanj pa enkrat letno. Skliče ga predsednik zbora delegatov KS, pobudo za sklic pa lahko dajo: najmanj pet delegatov v zboru delegatov KS, skupine najmanj 30 delovnih ljudi in občanov z območja KS, družbenopolitične organizacije s področja KS, skupščine družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti ter delovne organizacije, ki opravljajo dejavnosti posebnega družbenega pomena.

Zbor je sklepčen, če je navzočih najmanj 20% delovnih ljudi in občanov KS; vodi ga delovno predsedstvo. O poteku dela zbora se vodi zapisnik, ki ga morata overiti dva overitelja, ki ju izvoli zbor.

Zbor delegatov

Zbor delegatov KS je osrednji samoupravni organ KS, ki samostojno odloča o vseh vprašanjih, katerih reševanje mu s sklepi nalaga zbor delovnih ljudi in občanov ter statut KS. Tako med drugim opravlja tudi naloge s področja statusnih sprememb; sprejema letne plane in načrte, poročila o delu, finančni načrt; voli in odpokliče člane sveta KS ter obravnava njihovo delo; imenuje stalna in občasna delovna telesa; upravlja družbeno lastnino in razne druge naloge; med njim tudi s področja delovanja samoupravnih interesnih skupnosti.

Zbor šteje od 25 do 35 delegatov, ki jih izvolijo delovni ljudje v tozdih na območju KS in delovni ljudje ter občani na zborih občanov KS. Mandatna doba delegatov je 4-letna. Vsak delegat je lahko izvoljen največ dvakrat zaporedoma. Kandidacijski postopek v KS vodi SZDL, v tozdih pa sindikalna organizacija. Zbor deluje na sejah, ki so javne. Zbor sklicuje predsednik zbora, sklepe pa sprejema z večino glasov prisotnih delegatov.

Svet krajevne skupnosti

Svet krajevne skupnosti je kolektivni izvršilni organ zbora delegatov, ki samostojno odloča o zadevah, za reševanje katerih ga pooblašča statut KS in zbor delegatov s svojimi sklepi. Svet skrbi zlasti za pripravo gradiv za seje ter za informiranje zbora delegatov; voli in imenuje posamezne stalne in občasne komisije ter sklepa o poročilih svojih odborov in komisij, na primer o uporabi finančnih sredstev, idr. Delo sveta vodi njegov predsednik. Njegove seje so javne, sklepčen pa je, če je na seji navzoča več kot polovica članov. Njegov sklep je sprejet, če zanj glasuje več kot polovica navzočih članov. Kandidate za delegate sveta KS predlagajo delovni ljudje in občani na zboru delovnih ljudi in občanov, kjer jih tudi izvolijo. Tajnik sveta KS vodi administrativna in organizacijska dela in je odgovoren za finančno poslovanje KS, imenuje pa se na podlagi javnega razpisa.

Odbor za splošno ljudsko obrambo

Odbor za splošno ljudsko obrambo vodi priprave; skrbi za organizacijske in politične priprave; preučuje pogoje in krajevnim razmeram primerne oblike delovanja SLO; skrbi za vzgojo in usposabljanje občanov za SLO ter spodbuja delovanje vseh družbenih dejavnikov na obrambnem področju, na katerem se delovni ljudje in občani v KS neposredno organizirajo in pripravljajo za sodelovanje v boju zoper napadalca in za sodelovanje pri svoji zaščiti in reševanju premoženja pred sovražnim delovanjem. Naloga odbora je tudi izdelava razvojnega in vojnega načrta, v katerih so opredeljeni vsi organizacijski materiali, kadrovske in drugi ukrepi za zagotovitev sposobnosti delovnih ljudi in občanov za SLO in pa družbeno samozaščito. Družbena samozaščita je sestavni del samoupravne dejavnosti občanov in družbenopolitičnih organizacij v krajevni skupnosti, njene osnovne naloge pa so: varstvo samoupravnih pravic, varstvo družbenega premoženja, zagotavljanje osebne varnosti občanov, krepitev družbene odgovornosti, discipline in morale ter oblikovanje zavesti delovnih ljudi in občanov.

Štab za civilno zaščito

Štab za civilno zaščito vodi civilno zaščito, se pravi, organizira in vodi akcije za reševanje, pomoč in varstvo ob naravnih in drugih hudih nesrečah v mirnem času in v vojni ter preprečuje nevarnosti, zaradi katerih bi lahko prišlo do naravnih ali drugih hudih nesreč. V ta namen ustanavlja enote, ki so splošne (prva pomoč, gašenje požarov) in specializirane (zdravstvena pomoč, veterinarska pomoč, enote za komunalna popravila ter zaščita pred radiacijami in drugimi škodljivimi kemijskimi in biološkimi pojavi). Štab imenuje svet KS, sestavljajo pa ga vodja enot in člani.

Poravalni svet

Poravalni svet je samostojen in neodvisen družbeni organ KS, ki brez posredovanja vodstva poravnava spore med delovnimi ljudmi in občani ter občani in organizacijami združenega dela. Vsebinsko in način njegovega dela določa zakon.

Delegacije krajevnih skupnosti

Delegacije krajevnih skupnosti se oblikujejo z namenom, da bi delovni ljudje in občani v KS neposredno uresničevali svoje samoupravne pravice, obveznosti in odgovornosti, ki izvirajo iz ustave, zakonov in statuta KS, ter da bi se angažirali pri opravljanju funkcij občinske skupščine. Sestav

vsake delegacije mora ustrezati strukturi prebivalstva in zagotoviti teritorialno zastopanost vseh območij KS. Kandidacijski postopek za delegate delegacij izvede krajevna organizacija SZDL, delegate pa izvolijo delovni ljudje in občani neposredno in s tajnim glasovanjem.

Vsaka delegacija izvoli svojega predsednika. Predsednik delegacije sklicuje delegacijo, kadar je treba določiti in pooblastiti delegata, proučiti gradivo in se dogovoriti z drugimi delegacijami, organi ali delovnimi ljudmi in občani glede oblikovanja stališč in mnenj, ki jih bo delegat zastopal na seji skupščine občine ali drugega organa. Pri zavzemanju stališč o vprašanjih, o katerih se odloča na seji skupščine občine, se pooblaščen delegat opredeljuje v skladu s smernicami svoje delegacije kakor tudi v skladu z interesi drugih samoupravnih organizacij in skupnosti ter širšimi družbenimi potrebami. Delegat mora upoštevati urejenost samoupravnega sporazumevanja, samostojen pa je pri opredeljevanju in glasovanju o vprašanjih, o katerih se odloča na seji. Delegacija mora o svojem delu poročati svetu KS, zboru delegatov in zboru delovnih ljudi ter občanov.

Da se zagotovi javnost dela in informiranje delovnih ljudi in občanov v KS, so organi krajevne skupnosti dolžni zlasti:

- na primeren način obvestiti delovne ljudi in občane o vseh najpomembnejših problemih delovanja krajevne skupnosti;
- seznanjati delovne ljudi in občane z vsemi sprejetimi akti in sklepi organov krajevne skupnosti;
- pred sprejemom pomembnih odločitev pravočasno obvestiti delovne ljudi in občane, da lahko dajo svoje pripombe in predloge; in nasploh,
- s sestanki, preko javnih občil ali glasila krajevne skupnosti zagotoviti javnost svojega dela.

V celoten sistem delovanja in formiranja krajevne samouprave pa bo nedvomno treba v večji meri ugraditi tudi delovanje socialistične zveze in drugih družbenopolitičnih organizacij - če želimo, da bo ta samouprava zaživela in se nadalje razvijala neposredno, se pravi, na osnovi pobud delovnih ljudi in občanov, ki v krajevni skupnosti delajo in živijo.

Iz našega okolja

Zanemarjeni plodovi lastnega dela

Pred leti je prebivalstvo našega mesta masovno sodelovalo pri prostovoljnih delovnih akcijah in zgradilo vrsto objektov, za katere smo smatrali, da bodo v korist našemu delovnemu človeku. Tudi danes menimo, da bi lahko služili (pravzaprav bi morali!) svojemu namenu. Žal pa so sedaj ti objekti v takšnem stanju, da jim bo z malimi naporji (in sredstvi) prate težko vrniti prvotno podobo. In prav s tem namenom - da nekaj ukrenemo in rešimo, kar se da popraviti - sem sklenil opozoriti na te probleme. To so problemi, ki smo jih dolžni reševati mi vsi - zanje pa so odgovorni tudi posamezniki!

Za kaj gre?

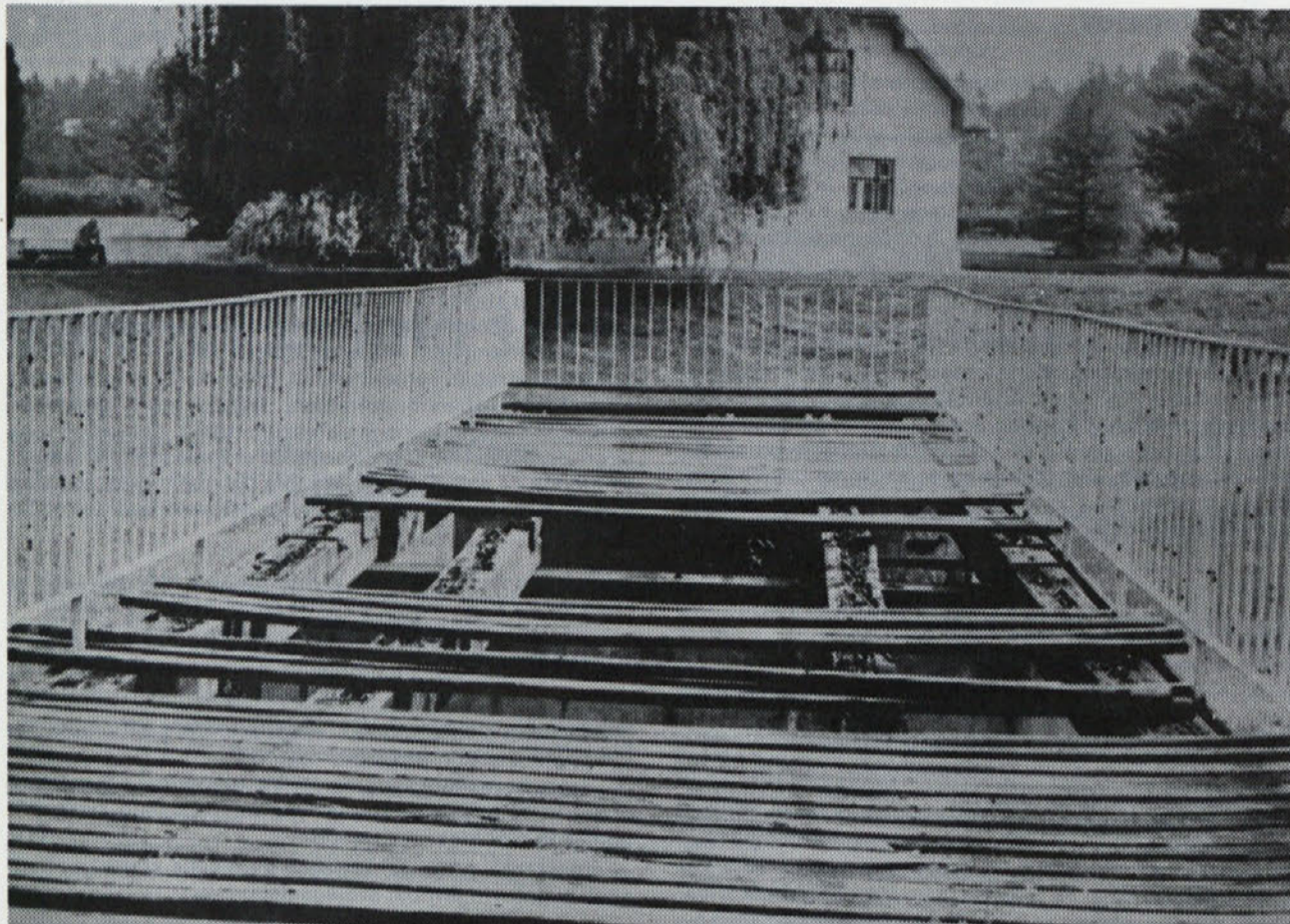
Vsi se spominjate nekoč lepega parka pri Rudarskem domu in številnih objektov v njem. Vse to so zgradile skupine delovnih ljudi s prostovoljnim delom. V delovnih akcijah je dnevno sodelovalo od 250 pa tudi do 700 prostovoljcev. Zato je bilo na akcijah vedno živahno in rezultati vloženega truda so bili kmalu opazni. Mnogi so se čudili, kako je mogoče na takšni osnovi ustvariti tako mogočen objekt. In danes? Danes se lahko čudimo, kako smo uspeli zanemariti plodove lastnega dela; čudimo se, da nam je iz skoraj nemogočega uspelo narediti mogoče, potem pa smo to zavrgli.

Nimam namena naštevati krivcev, saj se bodo v naslednjih vrstah lahko našli sami, če bodo prebrali le nekaj ugoditev o neredu, ki že dolgo vlada v našem parku.

Nedaleč od kotalkališča se je nekaj let zrcalilo umetno jezerce, v katerem so plavale celo ribe. Nad njim je stal razgledni most, s katerega so ljudje radi opazovali živalice in se razgledovali naokoli.

Jezerca že dolgo ni več. Seveda, tudi rib ne! Ostal je le še most, katerega je že zdavnaj načel zob časa; nosilni tramovi so odpovedali in se pogrezni, mostnice pa so razmetane daleč naokrog. Ne samo, da zapuščen most kvari ugled in lepoto parka, predstavlja tudi nevarno past za majhne otroke, ki se v igri povzpenjajo kamorkoli.

In čisto poleg je še ena takšna "past": nezaščiten, globok jašek, v katerem je voda, že dalj časa stoji nepokrit! Ali matere vedo, da njihovi otroci tudi med igro niso varni v parku?

Razgledni most je že zdavnaj načel zob časa

Nedaleč stran stoji tako imenovani glasbeni paviljon. Nekdo, ki je prvič v Velenju, se lahko samo sprašuje, kakšne vrste spomenik naj bi to bil. Njegova zunanja podoba je kaj žalostna, saj s sten odpada omet, električna instalacija in svetlobna telesa pa so uničena.

In včasih so v njem prirejali razne kulturne prireditve! Bi ne kazalo takšne prakse obnoviti?

Pred tem objektom samevata veliki gredi, zaraščeni s plevelom - in prav nič se jima ne podajo posamezni šopki marjetic, ki so še uspeli, pokukati iz tega okrasnega čudeža.

Nasproti, ob cesti, pa stoji še en tak "okrasek": nekakšen kovinski stolp, v obliki antene! Z njega vise potrgane oporne žice, bližnje grmovje pa ga bo kmalu zaraslo. Zares lep pogled!

No, če bi se razgledovali naokoli, bi takih "lepotnih" predmetov zagledali še več!

Oko se ustavi na številnih klopeh (preštel jih nisem), ki so v razpadajočem stanju; nekaterim manjka samo zaščitna barva, drugim že lesene letve, tretjim pa tudi betonski oporniki.

Po parku je speljanih tudi mnogo poti, ki so tlakovane z velikimi betonskimi ploščami. Marsikatera stoji postrani, ker ni med njimi potrebnega peska, nekatere pa so celo razpokane.

Oko se ustavi na številnih klopeh ... Klopeh?!

Poti so nekaj razsvetljevale lične svetilke. Danes molijo iz zemlje le še zvite železne cevi, na katerih je še tu in tam razvidno, za kakšen namen je bilo vse to postavljeno.

Osrednji del parka je krasil (vsaj med letom) lep vodomet, ki se je dvigal iz mozaičnega bazenčka. Sedaj se že bliža poletje, a naprava še vedno ne deluje (do konca maja je bila pokrita z lesenim opažem).

Pa še nekaj besed o včasih najlepšem delu parka!

Na lepo urejenih gredah, katere je s skupino vrtnarjev vestno urejal sedaj že pokojni Lojze Jaklič, je raslo približno sto različnih vrst trajnih cvetnic. To je bila posebnost našega parka. Kaj pa danes? Grede so preorane in povsod rase trava, ki zahteva - seveda - manj nege. Pa še trava je le poredko pokošena - in povrh vsega, nič kaj vzorno!

Da ne bi bil krivičen, moram povedati, da so na nekaterih mestih vsadili okrasno grmičevje; pa tudi nekaj starih trajnic se je še ohranilo med travo. Škoda le, da rast grmičevja ureja narava sama, neguje pa ga nihče!

Kakšna je čistoča in red? Kar oglejte si sami, če ne verjamete! Povsod leže papirčki in razni drugi odpadki. In v parku so se razpasla "divja igrišča". "Športniki" brcajo žogo in tekajo vsepovsod - po zelenih površinah, mislim, ne po kotališču, ki je namenjeno za šport in rekreacijo. In gluhi so za vsako opozorilo mimoidočega!

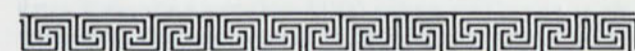
V svojem naštevanju sem skušal biti konkreten in objektiv. Če kdo dvomi, naj sam presodi ta dejstva. Da pa mi ne bi očitali nerganja, skušam v nadaljevanju nakazati možno pot za rešitev teh problemov.

Vsekakor bi bilo prav, da tovariši, ki so odgovorni za ohranitev teh objektov, zadevo vzamejo resno v svoje roke in da čimprej poskrbijo za obnovo poškodovanih objektov. Če se za marsikaj drugega najdejo potrebna sredstva, bi se morala najti tudi za ohranjanje našega okolja. In kjer bo potrebna pomoč z delom, prav gotovo tudi naši občani ne bodo odrekli svojega prispevka.

Marsikje so že organizirali dneve in tedne čistoče, ko so s skupnimi močmi očistili svoj kraj vseh neregistriranih smetišč. Tudi naše hortikulturno društvo bi s pomočjo drugih dejavnikov lahko organiziralo akcijo, v kateri bi skupno pospravili vso navlako, ki kvari ugled našega mesta. Marsikaj bi lahko tudi sami popravili. In čimbolj množične ter pogoste bi bile takšne akcije, tem bolj ponosni bi lahko bili, saj takšno delo ni nikomur v sramoto.

Za ohranitev pridobljenega pa bi stalno morali skrbeti vsi - in če ne gre drugače, naj občinski stražarji še bolj dosledno preprečujejo uničevanje našega okolja ter kršitelje kaznujejo tudi z višjimi denarnimi kaznimi.

J. Volk

Da se ne pozabi

Nogometno tekmovanje med našimi tozdi in DSSS

Naša sindikalna organizacija se je odločila tudi, da v počastitev 30-letnice osvoboditve, 100-letnice rudnika in rudarskega praznika priredi tekmovanje v nogometu med tozdi in DSSS. Čeprav so vse tekme že zdavnaj končane, naj na kratko vendarle poročamo o njihovem poteku, saj se je tekmovanje odvijalo zelo zanimivo.

Izžrebani sta bili dve nosilni skupini - v prvi tozdi RLV, TEŠ, ESO in PZS v drugi pa tozdi TISK, AP in PGM ter DSSS (ZO, DPG in SG niso tekmovali; res ne!).

Rezultati v I. skupini!

TEŠ : RLV 3 : 0 (Hajsek 1, Kostanjšek 2)

Tekma zanimiva - sicer pa pomanjkanje energije pri rudarjih, katere so elektriki čezmerno izčrpali.

PZS : ESO 2 : 0 (Mlinar, Todorovič)

Odlična taktika plastikarjev - v napadu plastično, v obrambi zaščiteno (ESO pa nič!).

Tekma med poraženci!

ESO : RLV 2 : 1 (Kamderovič - RLV, Pust, Hudovernik - ESO)

Tudi strojniki so zvilili rudarje, tako kot oni zvijajo "njihove" stojke.

Tekma med zmagovalci!

TEŠ : PZS 4 : 2 (Hajsek, Kusterbajn, Javornik, Kostanjšek - TEŠ; Svitlica, Todorovič - PZS)

Vsa zaščitna sredstva plastikarjev so v polju jakih elektromagnetnih sil elektriki odpovedala.

Rezultati v II. skupini!

AP : TISK 5 : 0 (Pušnik 1, Polenik 1, Ocepek 3)

Šoferji so dobesedno povozili tiskarje - in če ti ne bi imeli tako dobrega vratarja, bi iz njih naredili - plakate! Sicer pa golov kot toče! (Skoraj toliko kot na kakšni tekmi velenjskega RUDARJA - seveda, v korist nasprotnikov!)

DSSS : PGM 1 : 0 (Nežmah)

Šefi in direktorji so podrli obrambni zid gradbenikov.

Tekma med poraženci!

PGM : TISK 2 : 0 (Sulkič, Lorger)

Tokrat se gradbeniki niso dali "nafarbati", in tiskarjem so zabili dve - žogi (ne opeki!).

Tekma med zmagovalci!

AP : DSSS 1 : 0 (Ocepek)

Šoferji so bili v obrambi pred šefi nepopustljivi, v napadu pa hitri (kot vedno!).

In še finale!

TEŠ : AP 0 : 1 (Pušnik)

Čeprav se z elektriko ni igrali, so šoferji prehiteli celo "na-elektrene" elektricarje.

Za tretje in četrto mesto!

PZS : DSSS 2 : 1 (Svitlica, Ramšak - PZS; Hladin - DSSS)

Plastikarji so s povezano igro dokaj uspešno "zvezali" vse napore okrnjene postave moštva šefov (skoraj tako dobro, kot se povežejo ovojji z njihovim plastičnim trakom).

Za peto in šesto mesto!

ESO : PGM 4 : 0 (Petek 2, Zrna 2)

Strojnikom je steklo šele v finalu in gradbenike so zmleli skoraj v pepel (ne elektrofiltrski!).

Za sedmo in osmo mesto!

RLV : TISK 0 : 3 (Pa brez strelcev!)

Tiskarji so kar sestrelili rudarje - in to brez tekme! (Rudarji so verjetno "iberšitali", pa niso utegnili priti na tekmo ...)

Končni izid (veljaven do drugega leta) pa je tak!

1. AP	5. ESO	
2. TEŠ	6. PGM	
3. PZS	7. TISK	
4. DSSS	8. RLV	L. Ojsteršek

Šport in rekreacija

Nogometni turnir

REK—RŠC—GORENJE—VEGRAD

Sindikalna komisija REK Velenje za rekreacijo je organizirala v počastitev 30-letnice osvoboditve in dneva mladosti turnir v malem nogometu. Tekmovanje je bilo 22. maja na rokometnem igrišču osnovne šole Gustava Šiliha v Velenju, na njem pa so nastopila moštva REK Velenje, RŠC Velenje, TGO Gorenje Velenje in Vegrad Velenje.

Zmagovalci tega turnirja so presenetljivo postali naši nogometaši, ki so igrali v postavi: Devič, Softič, Martič, Tatalovič, Nedeljčević, Zlodej in Kulišič. Gole za naše moštvo so dosegli: Softič 1, Martič 4 in Nedeljčević 5.

Izid posameznih srečanj!

TGO Gorenje : Vegrad	5 : 4
REK Velenje : RŠC Velenje	5 : 3

Rezultat igre za 3. in 4. mesto!

Vegrad : RŠC	7 : 2
--------------	-------

Rezultat za 1. in 2. mesto!

REK : TGO	5 : 1
-----------	-------

Končni vrstni red!

1. REK Velenje	3. RŠC Velenje	
2. TGO Gorenje	4. Vegrad Velenje	L. Ojsteršek

Nagrajeni reševalci prvomajske nagradne križanke

Za prvomajsko nagradno križanko - objavljeno v glasilu RUDAR, št. 5 - smo prejeli 43 rešitev. Sreča pri žrebanju je bila naklonjena:

- Dragici Žirovnik, 63325 Šoštanj, Lole Ribarja 8 (1. nagrada - knjiga v vrednosti 150 din);
- Vesni Ferder, 63320 Velenje, Podkraj št. 11-a (2. nagrada - knjiga v vrednosti 100 din) in

Invalidi skrbe za rekreacijo

Društvo invalidov Velenje ima dokaj razvejane družbene dejavnosti. Te so namenjene tudi invalidom v naši delovni organizaciji.

Prav tako pa društvo zelo veliko stori za rekreacijo in športno dejavnost svojih članov. Tako tedensko aktivno vodi preko štirideset invalidov v raznih panogah: kegljanju, šahu, namiznem tenisu in streljanju. Več kot osemdeset invalidov pa se med tednom udeležuje plavanja v zimskem bazenu.

Razumljivo je, da je rekreativna, zlasti pa tekmovalna dejavnost invalidov prinesla že zelo vidne rezultate v športnih dosežkih. Rastko Lah, na primer, je bil najuspešnejši plavalec lanskih svetovnih iger invalidov v Angliji, posega pa tudi med vrhove invalidov smučarjev. Ne smemo pozabiti tudi uspehov izvrstnega strelca Hinka Boleta, plavalcev Jožeta Angela, Toneta Tratnika, Toneta Osolnika ter vrste drugih.

Seveda pa se društvo zaveda, da lahko vključi v rekreacijo čimveč svojih članov predvsem tako, da prireja razne izlete. Zato jih organizira in ti so postali še posebno privlačni prav zaradi pestre in dobre organizacije. Posebno znan je njihov vsakoletni izlet v neznano. Toda njihovi izleti imajo še en namen: združujejo jih z enodnevnim klimatskim zdravljenjem ter skrbe, da je udeleženi vedno kar največ članov društva. Invalidi, ki bi sicer ne imeli možnosti potovati, so že obiskali vrsto toplic - Čateške, Krapinske, Istrske, Dolenjske in Atomske.

Nedavno pa je društvo organiziralo v sodelovanju s TTG Celje izlet s "sončnim vlakom", ki bo marsikateremu udeležencu ostal v lepem spominu. Da pa se je kar 326 invalidov lahko tega izleta udeležilo in popeljalo v Rogaško Slatino, so priskočile na pomoč tudi velenjske krajevne skupnosti in delovne organizacije.

V Rogaški Slatini so jih gostoljubno sprejeli invalidi iz Šmarja, potem pa so se odpeljali še do toplic v Podčetrtku. Na izletu je bilo kopanja na pretek, bil pa je zanimiv tudi zato, ker so se ga lahko udeležili tudi najtežji invalidi.

Po vrnitvi so bili vsi člani zadovoljni, in povedali so, da si podobnih izletov še želijo. Seveda, organizirali jih bodo lahko le, če bo društvo dobilo tudi v bodoče finančno pomoč za svoje zares koristno delo.

L. Ojsteršek

Na železniški postaji pred prihodom "sončnega vlaka"

— Anici Vranjšek, 63320 Velenje, Tomšičeva 9 (3. nagrada - knjiga v vrednosti 50 din).

Srečnim dobitnikom bomo knjige poslali po pošti.

Še rešitev križanke!

Šaleška dolina, živel prvi maj, utaja, Ankara, črv, knapi, MO, DN, Kina, dno, Arp, rokoko, Namslau, uvoz, SK, JG, AMZS, žiranti, BA, skavt, mjavk, L, okle, MAI, lan, via, PGD, Riad, ALG, RŠC, MDLV, Arrabal, pastir, ječa, kačkavalj, volnena, ekloga, radar, Dravograd.

Uredniški odbor

Priznanje OF tudi Milici Silovšek

Občinska konferenca socialistične zveze Velenje podeljuje vsako leto ob praznovanju dneva osvobodilne fronte najbolj prizadevnim družbenopolitičnim delavcem priznanja OF za njihovo aktivno družbeno delovanje. Letos so na osrednji proslavi ob dnevu OF podelili ta priznanja dvanajstim posameznikom in uredništvu "Našega časa" iz Velenja.

Med nagrajenci je bila tudi Milica Silovšek iz krajevne skupnosti Škale, sicer pa naša delavka od 1960. leta dalje. Zaposlena je v tozdu Zunanji obrati in dela na delovnem mestu knjigovodje. Prav zato smo jo poprosili za kratek razgovor, saj nas je zanimalo, kaj ji pomeni priznanje, ki ga je prejela v letošnjem jubilejnem letu 30-letnice osvoboditve.

Povedala nam je: "Sprva sem bila seveda zelo presenečena, kajti ni mi bilo znano, da bom med letošnjimi nagrajenci tudi jaz.

Kje in kako poteka moje družbeno delovanje, vprašujete? Delam v naši krajevni skupnosti - v Škalah - predvsem v krajevni organizaciji socialistične zveze delovnega ljudstva, v kateri sem že od leta 1959 tajnik. Lahko rečem, da smo v naši krajevni skupnosti kar delovni in tudi dela nam nikoli ne zmanjka. Vsak mesec imamo redne seje, na katerih obravnavamo in rešujemo problematiko, ki se veže na življenje ter razvoj našega kraja. Še posebej sedaj, ko je bil z referendumom izglasovan drugi samoprisepek, nas čaka še mnogo dela, saj bi - seveda - zadane naloge radi kar najboljše uresničili; pa tudi, da bi delo zastavili med prvimi.

Razen v SZDL delujem še v eni družbeni organizaciji; sem tajnik osnovne organizacije Združenja zveze borcev. Tu imam malo manj dela. Vendar, kadar se prične kakšna akcija, je pač prvo delo naloga tajnika. V glavnem se to delo nanaša na pisanje in razpošiljanje raznih vabil, prislanje zapisnikov ter drugih administrativnih opravil.

Včasih pa je potrebno izpolniti še kakšno drugo nalogo, ki si jo zadamo na sestanku. Sicer pa se člani naše organizacije ZZB ne sestajamo tako pogosto, ker tudi naše naloge niso tako številne, kot so na primer na drugih področjih. Kaj mi pomeni družbeno delo? Moram reči, da me delo, katerega opravljam v teh dveh družbenih organizacijah, zelo veseli, in da je postalo že del mene.

Tudi v bodoče bom aktivno sodelovala, saj se zavedam, koliko dela stoji pred nami vsemi, če hočemo uresničiti zadane načrte. Objekti, ki jih bomo v KS Škale izgradili, so še kako potrebni pa tudi pomembni; z njimi si bomo izboljšali naš vsakdan, ki ga preživljamo izven delovnih mest."

Tovarišici Silovškovi iskreno čestitamo za prejeto priznanje in ji želimo še mnogo uspešnega dela, vsem krajanom pa, da bi izpolnili vse svoje načrte!

L. Ojsteršek

RUDAR — Glasilo kolektiva Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje, naslov splošne uprave: Velenje — Rudarska 6, telefon h. c. 851-100.

Za organizacijo izdajanja in urejanja skrbi uredniški odbor v sestavi: Alojz Lipičnik (predsednik — RLV), Franc Švener (delegat — RLV), Miha Pevnik — namestnik, Ivo Petrej (delegat — ESO), Pavel Mejaš (delegat — RLV), informacijska komisija TOZD TEŠ (komisijo sestavljajo: Maks Lomšek, Adolf Ošlovnik in Martin Tomše — kot delegat TOZD TEŠ iz te sestave sodeluje na sejah odbora le eden), Rafael Batič (urednik), Silvo Pešak (odgovoren za tisk), Teodor Jelen (odgovorni urednik), Tone Šeliga (odgovoren za zvezo z neposrednim obveščanjem).

Stalni sodelavci uredniškega odbora so: Ludvik Mali (svetovalec), Stojan Saje (novinar REK), Romana Misja (tajnik glasila), Ludvik Fujs (sodelavec za fotografske storitve), Lojz Ojsteršek (fotoreporter).

Naslov uredništva: Velenje, Prešernova 5 (kadrovsko-socialni sektor, soba 31 — telefon interno 260).

Tiska TOZD TISK — Velenje, Foitova 10 Glasilo prejema vsi člani kolektiva brezplačno Izhaja 1-krat mesečno in po potrebi Naklada v višini stoteža zaposlenih + 50 izvodov.

Sindikalna organizacija naše TOZD Rudnik lignita Velenje je za večletno vzorno in učinkovito delovanje pri uresničevanju interesov svojega članstva prejela

ZLATI ZNAK SINDIKATOV SLOVENIJE

V tem letu je poleg nje ta znak prejelo le še pet drugih sindikalnih organizacij v Sloveniji, in sicer sindikalna organizacija SGP Sava Jesenice, tovarna Sava Kranj, Kolodvorske restavracije Maribor, osnovne šole Oskar Kovačič Škofije pri Kopru in tovarne Šešir Škofja Loka.

V sklepu republiškega sindikalnega odbora za podelitev tega zlatega odličja je podelitev le tega sindikalni organizaciji TOZD Rudnik lignita Velenje utemeljena približno takole!

Sindikalna organizacija TOZD Rudnik lignita Velenje je uspešno izvedla reorganizacijo svojega delovanja in obveščanja z ustanovitvijo 26 osnovnih organizacij sindikata s 140 sindikalnimi skupinami. Njeno članstvo, rudarji, so bili brez primere požrtvovalni pri pridobivanju čim večjih prepotrebnih količin premoga ter nenehno učinkoviti v skrbi za izgradnjo delavskih stanovanj, za letovanja delavcev, za zaposlovanje invalidov, za klimatsko zdravljenje delavcev in ustanavljanje novih tozdrov ter poglobljanje samoupravljanja nasploh.

Slavje v Topolšici

Osrednja proslava

Pred tridesetimi leti je v Topolšici general von Loehr podpisal brezpogojno kapitulacijo nemških oboroženih sil v jugovzhodni Evropi. Ob jubilejni obletnici osvoboditve je bilo 10. in 11. maja v okrašeni Topolšici več manifestacij in svečanih prireditev. Slavje se je začelo že v soboto z republiškim orientacijskim tekmovanjem planincev, zvečer pa so mladi po okoliških vrhovih prižigali kresove in se zbrali ob tabornem ognju, kjer jim je pripovedoval spomine iz NOB Matevž Hace. V nedeljo, 11. maja, je bila najprej svečana seja občinskega odbora zveze združenj borcev NOV Velenje, zatem je predsednik skupščine občine Velenje Nestl Žgank podelil Francu Šmonu iz Zavodnje red republike s srebrnim vencem, s katerim ga je odlikoval predsednik Tito. Nato je sledil še mimohod borcev, mladinske teritorialne enote, vojakov, tabornikov, planincev, gasilcev, ekip prve pomoči in drugih.

Med peštrimi kulturnimi programom je pokrovitelj proslave Nestl Žgank izročil načrte za izgradnjo nove šole v Topolšici pionirki Juditi Zager.

Med več kot pet tisoč udeleženci proslave so bili tudi številni ugledni gostje: član sveta federacije Franc Leskovšek - Luka, član predsedstva SRS Tone Bole, namestnik zveznega sekretarja za ljudsko obrambo generalpolkovnik Ivan Dolničar, komandant ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Franc Tavčar - Rok, član sveta republike Peter Stante - Skala, Matevž Hace in drugi.

Slavnostni govor je imel narodni heroj Peter Stante - Skala.

Tekmovanje ekip prve pomoči

Pred osrednjo proslavo - to je v nedeljo, 11. maja, pa je bilo že ob 7. uri zjutraj občinsko tekmovanje ekip prve pomoči. Tekmovanje, ki sta ga organizirala občinski odbor Rdečega križa in upravni organ za ljudsko obrambo pri skupščini občine Velenje, je bilo letos že šesto zapored. V finalnem delu je nastopilo kar 22 ekip iz cele naše občine. Mednje sta se uvrstili tudi dve naši ekipi - in sicer ekipa REK Velenje (Marija Kolar, Jožica Sovic, Jožica Avberšek, Marjana Ževart, Ignac Gričar, Vinko Črep in Marija Skaza), ki je zasedla 13. mesto, in ekipa TOZD TEŠ (Ivica Napotnik, Anica Uranjek, Terezija Verbič, Angelca Golobinjek, Marija Heber in Franc Tomec), ki je zasedla 18. mesto.

Na tem tekmovanju je osvojila prvo mesto ekipa, ki so jo sestavljale dekleta velenjske gimnazije. S tem pa so si priborili tudi pravico nastopa na letošnjem republiškem tekmovanju.

Lahko rečemo, da sta tudi naši ekipi pokazali veliko mero znanja - tako v teoretičnem kot tudi v praktičnem delu, ki štejeta za skupno oceno. Tekmovalci so nam zaupali, da je bilo letošnje tekmovanje - kakor je to v naši občini že stalna praksa - nadvse dobro pripravljeno; pojavljale so se le manjše pomanjkljivosti pri posameznih ekipah, kot je neenotna uniformiranost ipd.

Tekmovalci pa so potrdili tudi dobro pripravljenost ekip prve pomoči, ki predstavljajo pomemben del naših enot civilne zaščite.

Vsi se zavedamo, kolikšnega pomena je ta pripravljenost v utrjevanju sistema naše vseh ljudske obrambe pa tudi kakšno vlogo odigrajo te enote pri reševanju ob naravnih in drugih hudih nesrečah ter preprečevanju le-teh. Prav zato bo potrebno za njihovo stalno akcijsko pripravljenost skrbeti tudi v bodoče.

L. Ojsteršek

Enotna delovna organizacija REK Zasavje

Delavci v Zasavskih premogovnikih in termoelektrarni Trbovlje so 28. maja glasovali za integracijo v enotno delovno organizacijo - Rudarsko energetski kombinat "Zasavje".

V zasavskih premogovnikih se je udeležilo zborov delavcev 3536 od vseh 4555 zaposlenih ali 77,63 odstotka; za združitve s termoelektrarno je glasovalo 3507 ali 77 odstotkov vseh zaposlenih.

V TE Trbovlje pa se je od 462 zaposlenih udeležilo glasovanja 451 delavcev ali 97,62 odstotka; za združitve je bilo 249 oziroma 53,90 odstotka vseh delavcev.

Po "DELU"